ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anni MDC LXXXVII.

MUSEUM ITALICUM, SEU COLLECTIO veterum scriptorum ex bibliothecis Italiciis, eruta a D. Johanne Mabillon & D. Michaele Germain presbyteris & monachis Benedictin. congreg. S. Mauri. Tomus I.

Parisiis, apud Johannem Boudot &c.
1687, in 4.

PRimus Musei hujus Italici tomus, quem quatuor aut quinque alii sequentur, in duas partes distinctus est, quarum prima iter Italicum, altera varia Patrum opuscula & vetera monumenta cum Sacramentario & Pœnitentiali Gallicano complectitur. Italiam biennio post iter Germanicum, in Actis nostris Cal. Jan. 1686. p. 18. memoratum, *Joh. Mabillonius* ejusque comes *Michael Germanus*, hortatu Caroli Mauricii Tellerii Remensis Archiepiscopi, Regiis sumtibus eum in finem perlustrarunt, ut collecta inde supellectile libraria & Regiam bibliothecam auctiorem, & universam rem literariam illustriorem redderent. Cœptum est hoc iter Cal. April. 1685, & mense Julio sequentis anni absolutum, adeoque eodem ferme tempore susceptum, quo *Burnetus* quoque, cujus peregrinationem Italicam superiori mense recensuimus, varios Italorum mores conspexit & urbes. In eo autem a Burneti relatione Mabilloniana differt, quod omisso statu civili & politico, circa rem literariam tanto diligentius versetur. Nos Autoris vestigia ita

sequemur, ut instituti nostri memores in magna, quæ hic occurrit, observationum copia qualemcunque selectum habeamus.

Augustæ Taurinorum in palatii bibliotheca, ductu Abbatis *Gualtherii*, præter alia monumenta, *Pyrrhi Ligorii* opus autographum de numismatibus variisque inscriptionibus ac statuis, in sex & viginti volumina distributum invenerunt, quod Carolus Immanuel I Sabaudiæ Dux octodecim millibus ducatorum comparavit. Ritum flagellationum publicarum, die passionis Dominicæ ibidem solenniter peractarum, ad spectaculum potius fieri, quam ex sincero dolore proficisci non dissimulant.

Vercellis in sacrario ecclesiæ cathedralis, asservari notant veterrimum codicem membranaceum, evangelia S. Matthæi & Marci continentem, qui ab *Eusebio Vercellensi* Arianis certaminibus inclyto scriptus creditur. Archivum ejusdem ecclesiæ Mabillonio ejusque socio Germano inspicere minime licuit, etsi ob *Attonis* episcopi opera ab *Acherio* ex imperfecto codice vulgata, magno ejus perlustrandi desiderio tenerentur.

Ambrosianam bibliothecam, quæ *Mediolani* est, *omnes Italicas, si Vaticana excipiatur, superare scribunt. Ex antiquis codicibus* ibi repertis, præ aliis commendant *Josephum*, seu potius Josephi interpretem *Rufinum*, etsi mutilum & a compactore valde confusum; e recentioribus *Leonardi Vincii* pictoris excellentissimi opus autographum duodecim voluminibus distinctum, & a Jacobo I Angliæ Rege tanti habitum, ut pro uno, quod bellicas veterum machinas exhibet, aureos ter mille Hispanicos obtulerit. Quæ de manuscripto *Egesippi* codice observantur, confirmant assertionem *Colomesii*, quam ex ejusdem appendice ad Chartophylacem ecclesiasticum in actis nostris Cal. Nov. 1686 p. 552 recensuimus.

In museo *Francisci Septalæ* plurimis rebus curiosis referto, de quo singularis liber Dertonæ vulgatus extat, indicem reliquiarum, quæ Romæ tempore Gregorii M. extiterunt, in charta Ægyptiaca exaratum legerunt & descripserunt. Inter statuas ecclesiæ majoris, quæ ad quatuor millia numerantur, cæteras omnes antecellere referunt statuam Bartholomæi detractam cutem gestantis. Ridendum esse censent, quod ad serpentem æneum, qui in basilicæ Ambrosianæ navi super columnam erectus est, matronæ Mediolanen-

ses

ses feria secunda Paschæ infantes suos morbo laborantes sistere soleant. In monasterio *Caravallensi*, quod passim mendose Claravallense dici animadvertunt, quatuor milliaribus ab urbe dissito, offenderunt disjectum tumulum *Guillelminæ* Boemæ anno 1281 mortuæ, & per aliquot annos pro sancta habitæ, sed tandem compertis ipsius præstigiis anno 1300 exhumatæ & combustæ. Qua occasione referunt, *Johannem Petrum Puricellum* in dissertatione de Guillelmina ejusque asseclis inedita & fortasse nunquam edenda, quæ cum aliis ejus scriptis in Ambrosiana bibliotheca asservatur, contra *Donatum Bossium* contendere, Guillelminæ sectam non fuisse corporis spurcitiis, sed mentis tantum deliriis infamem; siquidem ex publico inquisitionis instrumento pateat, asseclas ejus primarios, *Andream Saramitam* & *Mayfredam Pirovanam* docuisse, quod Guillelmina esset Spiritus Sanctus in sexu fœmineo incarnatus e Constantia Bohemiæ Regis uxore; quod ipsa esset resurrectura ante universalem resurrectionem, & discipulis videntibus in cœlum ascensura; quod sibi reliquisset vicariam Mayfredam ordinis Humiliatorum *monacham, quæ ad tumulum Guillelminæ missam celebratura esset, & Romæ sedem apostolicam occupatura, & Cardinales dejectura, quatuor item sapientes habitura,* qui nova evangelia scriberent. *Aronam* cum commendatitiis *P. Moneliæ* profecti, antiquum codicem librorum de imitatione Christi inspexerunt, in quo opus illud quinquies *Johanni Gersen* abbati attribuitur. *Veronæ* in museo *Francisci Moscardi* varias inscriptiones aliaque ἀξιομνημόνευτα observarunt, quo duce etiam Academiam Musicorum seu Philharmonicorum, & amphitheatrum Augusti ævo a Veronensibus conditum perlustrarunt. *Vicentiæ* a *Johanne Martio Cerchiario*, quem patriæ suæ antiquitatibus colligendis nunc incumbere tradunt, cum nonnulla istarum antiquitatum specimina petiissent, nihil præter inscriptionem a *Grutero* jam vulgatam impetrarunt.

Ex historia Fr. *Ptolomæi de Luca*, quam *Patavii* in bibliotheca ecclesiæ cathedralis pervolverunt, probare contendunt, *Martinum Polonum* Nicolai III Pœnitentiarium & deinde Gnesnensem in Polonia Archiepiscopum, primum esse fabulæ de Johanna Papissa autorem. Addunt ex Herchemperto non dissimilem narrationem de fœmina sub masculino habitu patriarchatum Constantinopoli-

 tanum

tanum gubernante, cujus Leo IX in epistola ad Michaelem Cerularium mentionem faciat. In ecclesia ad S.Antonium viderunt mausoleum *Octavii Ferrarii* cum hoc epitaphio: *Octavio Ferrario Mediolanensi, in quo ornando & extollendo magni Reges ac Principes certarunt. Veneta Respublica præter alia decoramenta bis mille florenorum honorario auxit. Ludovicus Magnus Francorum Rex sponte annuorum quingentorum congiarium diu indulsit: Christina Augusta equestri insigni extulit. Ille Regum opes ac munera animo æquans, facundia, fide & consilio invidiam aut vicit, aut gloriæ incitamentum habuit. Septem & quadraginta annos cum admiratione auditus est: quinto & septuagesimo obticuit, quamdiu literis honor constabit, scriptis apud posteros locuturus. Julius Ferrarius P.M.M. P.Anno M.DC.LXXXIV.* Addunt, nullum hactenus tanti viri cathedram de politiori literatura occupasse, ut ejus desiderium & meritum inde augeretur.

Cimeliis templi, quod S.Marco dedicatum *Venetiis* visitur, omnibus præferendum censent *Evangelium S. Marci*, si, quod vulgo traditur, propria ejus manu exaratum esset. Alterum quoque evangeliorum librum ostendi & *Johanni Chrysostomo* tribui, sed, ne de rei veritate periculum fiat, hos libros sigillo obsignari nec cuiquam aperiri referunt. E bibliotheca S.Marci supplent inscriptionem de Lappæo Cretæ oppido, cujus duo priora vocabula tantum apud *Gruterum* & *Harduinum* extant. Georgiani monasterii, cujus historiam ineditam Italice ac Latine *Fortunatus Ulmus* composuit, nitorem & munditiem dum commendant, apud Gallos suos templorum parietes sordido pulvere, & fenestrarum angulos aranearum telis inquinari obiter queruntur. Invitationem in ædes *Joh.Baptistæ Cornelii* Procuratoris D.Marci dum grata mente recolunt, hac occasione ejusdem filiam *Helenam Lucretiam Corneliam Biscopiam*, quinque præter maternam linguarum peritam, d. 26. Jul. A.C. 1684. anno ætatis 38. defunctam, & Patavii, ubi & Doctoris titulum meruerat, in monasterio S.Justinæ inter monachos sepultam insigni elogio celebrant, ejusque epitaphium describunt, in quo inter alia refertur, quod summus Pontifex Innocentius XI & Johannes III Poloniæ Rex literis apostolicis & regiis eam visitaverint, nec non Romanorum Imperator Leopoldus & Carolus III

Lotha-

Lotharingiæ Dux aliique Principes, fama & scriptis ejus permoti summis laudibus & honoribus eandem cumulaverint. Antequam Venetiis abirent, triste de obitu *Lucæ Acherii*, Spicilegio aliisque scriptis notissimi, quem ægrum Parisiis reliquerant, nuncium acceperunt. In *Ravennatensi* ecclesia antiquum *Cypriani* & alterum *fidei Nicenæ* codicem, quos olim *Ambrosius Camaldulensis* ibidem viderat, non amplius superesse scribunt. *Ocricolis* ad ingressum ecclesiæ primariæ inscriptio legitur, quam apud *Smetium* & *Gruterum* mendose haberi notant, cum pro *Aurelius Faustus prot. divinitate*, legendum sit: *Aurelius Faustus protector divini lateris*, i.e. Imperatoris.

Vix ullam fuisse in tota Italia bibliothecam ajunt, ad quam faciliorem accessum habuerint, & *Romæ* vix ullam, ex qua magis profecerint, quam Christinæ Reginæ bibliothecam, continentem ex recensione *Lucæ Holstenii* codices antiquos 2145 a Regina undiquaque, comparatos. Veterum picturarum reliquias *Petrum de Sanctis* undiquaque ex Romanis monumentis collegisse tradunt, ad easdem æri incidendas paratum, si quis laboranti opem ferat, quod a sui Regis magnificentia expectant. In claustro Lateranensi Basilicæ adjuncto, tres sellas confuse cum varia supellectile conjectas offenderunt, in quibus Pontificem recens creatum olim collocari usitatum fuit, unam ex marmore albo, quæ stercoraria vulgo dicta fuit, & duas porphyreticas easque pertusas. *Stercorariam* autem dici ajunt, non a forma, cum pertusa non sit, ut duæ reliquæ, sed quod in porticu basilicæ exteriori constituta esset, & Pontifici in ea sedenti accinerentur verba Psalmi: *suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem.* Reliquas duas, in quibus Pontifex ad capellam S. Sylvestri prope Lateranense palatium perductus sedere consuevit, in una quidem ad dextram claves basilicæ a Priore S. Laurentii accipiens, in altera ad sinistram easdem claves Priori restituens, eam ob causam pertusas esse censent, quod in antiquis Romanorum thermis inventæ, & ob materiæ pretium potius, quam ob formam, ad novi Pontificis inaugurationem adhibitæ fuerint. Addunt, primam illarum mentionem fieri apud *Cencium*, uno seculo ante Martinum Polonum, quem iterum primum fabulæ de Johanna Papissa autorem faciunt. Cum vero ritus ille, qui ad altius insinuandam Pontifici humilitatem

introductus fuerat, post receptam de Pseudopapissa fabulam *infamis* evaserit, penitus abrogatum illum fuisse observant, idque seculo superiore post Leonem X contigisse putant. Similem sellam pertusam ex porphyritide in crypta montis Casini postea viderunt, ex qua *Constantius Cajetanus* probare conatur, Pontifices post consecrationem Romæ factam, Casinum proficisci solitos, ibique totum inaugurationis actum fuisse repetitum. Sed *Angelus de Nuce* solium seu sellam balnearem fuisse existimat. Facile crediturum se addit Mabillonius, novos Abbates Casinenses exemplo Pontificum R. in eam sellam repositos fuisse, si aliqua hac de re testimonia suppeterent.

Duplices Romæ de rebus ad historiam & doctrinam ecclesiasticam pertinentibus collationes fieri narrant, unam prælatorum & clericorum secularium in collegio de propaganda fide, per singulas quindenas vernaculo sermone; alteram religiosorum singulis mensibus in ecclesia S. Cosmæ latino. Ad utrasque Mabillonius & Germanus invitati, imo ad dicendum quoque provocati, maxime per *Johannem Pastricium* præfectum collegii de propaganda fide, qui ipsis aliquando narravit, *Leonem Allatium* ad Græce scribendum, quod expeditissime fecerit, unico per quadraginta annos calamo usum, eoque tandem amisso tantum non lacrymasse. Idem Pastricius asseruit, *P. Macedonem* Minoritam ad impugnandum Cardinal. *Bonam* ex ea maxime ratione impulsum fuisse, quod cum Bona viventes autores in suis scriptis passim laudaret, nusquam de Macedone mentionem fecisset. Inter codices bibliothecæ Vaticanæ, quam celeberrimo præfecto *Emmanuele Schelstrateno*, & *Laurentio de Zaccagnis* altero ejus bibliothecæ custode faventibus perlustrarunt, majoris pretii esse censent antiquissimum *bibliorum* codicem, in quo testimonium de tribus personis 1. Joh. 5. desideratur; item *Chronicon Alexandrinum*, & ex recentioribus *Sirleti* Cardinalis, itemque *Onuphrii Panvinii* apparatus ad historiam ecclesiasticam, quibus Baronius usus est. In Germaniæ decus cedit, quod itineris hujus Italici autores, occasione typographiæ apostolicæ, ex *Johannis Aleriensis* epistola ad Paulum II probant, Conradum & Arnoldum Germanos primos artem typographicam Romam invexisse. *Patrum Oratorii* Vallicellanam ecclesiam domumque sæpissime

a se

a se frequentatam dicunt, ibique indies quatuor adhortatorios sermones de rebus sacris fieri memorant. Ejusdem loci bibliothecam, qua *Baronius* & *Raynaldus* ejusdem domus alumni usi sunt, *Leandri Colloredi* bibliothecarii beneficio non semel perlustrarunt, indeque non pauca in rem suam collegerunt. Ex antiquioribus ejus bibliothecæ codicibus est, qui acta apostolorum, epistolas canonicas & apocalypsin comprehendit. Præfigitur epistolis canonicis absque autoris nomine prologus Hieronymi conquerentis, quod in prima Johannis epistola testimonium de unitate Trinitatis ab infidelibus translatoribus prætermissum sit, & tamen in ipsius epistolæ contextu testimonium hoc omittitur, qualia exemplaria etiam alibi a *Burneto* observata sunt. Ad Collectionem rituum Romanorum, cujus editionem Mabillonius meditatur, multa sibi a Cardinali *Casanata* communicata deprædicant. Dum in S. Callisti monasterio versarentur peregrinantes nostri, allatus est ex S. Pauli archivo pretiosus bibliorum codex, cui præmissa Caroli Francorum Regis effigies, quam non Carolum M. ut *Nicolao Alemanno* in libro de *parietinis Lateranensibus*, *Cornelio Margarino* in collectione *inscriptionum quæ apud S. Paulum extant*, & *Archiepiscopo Rossanensi* in dissertatione singulari visum est, sed Carolum Calvum repræsentare censent. De *Michaele Molino*, qui ipsis adhuc Romæ morantibus comprehensus est, referunt, quod liber ejus, qui Manuductio spiritualis inscribitur, Hispanice primum, & deinde Italice multoties Romæ editus fuerit, indeque conjectores intulerint, Molinum non tam ob vulgati libri doctrinam, quam ob scriptas ad diversos epistolas, aut ob pravas ipsius sententiæ interpretationes a suis asseclis factas, in carcerem conjectum fuisse, ex quo ipsorum augurio non facile se extricabit.

Ad hortos Montaltenses a *Ciampino* & *Fabretto* deducti, dono acceperunt a Ciampino delineatas cujusdam tumuli prope Neapolin reperti figuras duas, quibus baptismus per immersionem simul & superfusionem ab homine laico collatus exhibetur. Fabrettus novam veterum inscriptionum ab editis diversarum collectionem a se factam iisdem ostendit, suumque de aquæ ductibus librum & alterum de columna Trajani liberaliter donavit. Cum de libro *Diurno Pont. Romanorum*, cujus exemplar Romæ invenire magnopere

pere avebant, hominem quempiam doctum interrogarent, ab eo responsum est, *Hilarionem Rancatum* Cisterciensem, Ughelli praeceptorem, antiquum ejus libri exemplar habuisse, idque *Holstenium*, cum commodato accepisset, una nocte exscripsisse, & publicare voluisse, sed impressionem prohibitam fuisse. Tandem vero votis suis potiti Benedictini nostri Fratres, veterem Diurni codicem repererunt, ex quo Garnerianam editionem multis in locis emendari novisque formulis augeri posse scribunt. Bibliothecae Altaempensis libros editos magna ex parte distractos, manuscriptos adhuc venales ad duo millia superesse narrant. In festo assumtae Virginis missae solenni in Collegio Graecorum ab Archiepiscopo ejusdem nationis celebratae interfuerunt, ejusque ritus breviter describunt. Sudarium impressam Christi imaginem referens, quod in solenni quadam processione spectantium oculis oblatum est, veteres *Veronicam* appellasse, quasi veram iconem seu iconiam Christi, ex *Petri Mallii* libro inedito de basilica S. Petri, aliisque autoribus contra eos probant, qui Veronicam nomen pientissimae cujusdam matronae esse dicunt, quae in sudario suo Christi imaginem impressam susceperit. *Josephum Thomasium*, clericum regularem ex Ord. Theatinorum, qui sua de ritibus sacris collectanea ipsis communicavit, post vulgatos libros liturgiarum & psalterium, nunc edendis vetustis responsorialibus & antiphonariis invigilare docent.

Bibliothecam angelicam Patrum Augustinianorum Mabillonio & Germano reseravit ejusdem Praefectus *Josephus Sabbathinus*, qui nescio qua incuria in actis nostris mensis Julii 1683 p. 307. Vaticanae bibliothecae praefectus dicitur: quem errorem corrigendum esse hic obiter animadvertimus. Inter recentiores codices hujus bibliothecae occurrunt omnia acta autographa congregationis de auxiliis sub Clemente IIX & Paulo V, quibus praeter alios adfuit *Jacobus le Bossu* S. Dionysii monachus, a cognomine ejusdem loci Priore distinguendus. In Chigiana bibliotheca, cujus praefectus est *Thomas de Juliis*, omnibus codicibus praestare censent Graecum ab annis minimum octingentis scriptum, continentem quatuor Prophetas majores, & breve commentarium in somnium Nabuchodonosoris a S. *Hippolyto* martyre & episcopo compositum. De

bibliis polyglottis Parisiensibus in eadem bibliotheca extantibus referunt, quod tres bibliopolæ Belgæ, recuso operis titulo & nova epistola nuncupatoria præmissa, Alexandro VII fucum facere voluerint, quasi hæc editio in ejus gratiam nunc primum prodiret, quæ jampridem Parisiis impressa fuerat. Ex *Alphonsi Ciaconii* epistolis, quas eadem bibliotheca suppeditavit, observant, ipsum a censoribus impetrare non potuisse, ut bibliotheca Scriptorum ecclesiasticorum, quam collegerat, typis imprimeretur.

Urbis *Neapolitanæ* decora duce *Valletta* viderunt, cujus instructissima bibliotheca imprimis ipsis placuit. Apud *Puteolanos* hunc regnare abusum referunt, ut mares & fœminæ conjugium appetentes, ante solennem benedictionem ad unum duosve aut tres etiam annos simul conveniant. Bibliothecam Augustinianorum in cœnobio S. Johannis de Carbonaria cæteris Neapolitanis, quoad veterum librorum apparatum, palmam præripere judicant. Inter Græcos codices comparuerunt *Gemistii* opera, *Procli* in Platonem commentarius &c. inter Latinos codex antiquissimus *Hieronymi* & *Gennadii* de Scriptoribus ecclesiasticis, *Priscianus* de laude Anastasii Imperatoris, *Tertulliani* carmen de Jona &c. Varia quoque hic invenerunt *Sirleti* collectanea pro concilio Tridentino, item *Ægidii Viterbiensis* historiam autographam viginti seculorum per totidem psalmos digestam, cum quibusdam *Seripandi* observationibus & emendationibus, nec non Ægidii varias epistolas per Serephinum Eremitam Augustinianum in unum collectas, e quibus præcipuas descripserunt. Verum dum cæteris exscribendis darent operam, bibliothecarius alias atque alias causas finxit, ne ulterius in bibliothecam admitterentur. Elegantiorem, sed vetustis libris minus refertam esse ajunt bibliothecam *Olivetanorum*. Mausoleum *Sannazarii* ad Pausilypum in villa ejus suburbana Mergellina, quam extructo templo Virgini parturienti & S. Nazario vivens nuncupaverat, magnifice extructum eo nomine minus placuit, quod pone altare sub dimidiata Sannazarii effigie astarent Apollinis & Minervæ statuæ, ludentibus in medio Satyris; etsi posteri, quos gentilismi in mediis aris puduit, sub Apolline Davidis & sub Minerva Judithæ nomen apposuerint.

In bibliotheca *Montis Casini* inter alia inedita invenerunt librum

brum Scintillarum seu sententiarum, quas e catholicis Patribus excerpsit *Defensor* Grammaticus & monachus Locociagensis apud Pictones, ut cætera taceamus. Ex martyrologio veteri didicerunt, *Thomam Aquinatem* Casini monachum fuisse, antequam ad Dominicanos transiret. Codicem variarum epistolarum ad concilium Ephesinum pertinentium & a *Christiano Lupo* editarum inquirentibus responsum est, Romam fuisse missum. Verum postea nec Romæ quicquam aliud de eo rescìscere potuerunt, quam quod in palatio apostolico asservetur. Ejusdem codicis copiam *Baluzium*, cum novam conciliorum collectionem ederet, impetrare non potuisse, in actis nostris A. 1684. p. 354. jam notavimus.

Romam altera vice adeuntibus *Schelstratenus* codices concilii Constantiensis ostendit, quibus contra *Maimburgium* usus est. Ex *Barbarina* quoque bibliotheca, qua nullam Romæ post Vaticanam numerosiorem esse scribunt, haud pauca observarunt. In festo S. Antonii ad ecclesiam Patrum Gallorum prope S. Mariam majorem insolitus ipsis ritus visus est, ut quicquid equorum est in urbe, cum suis phaleris ad plateam ecclesiæ ducatur, *ubi ab uno Patrum omnes & singuli aqua lustrali asperguntur, dato annuo censu.* Qui secus faxit, si quid equis adversi contigerit, id piaculo vertitur. Occasione inscriptionis in cœmeterio Callisti repertæ, & in Roma subterranea editæ, contra *Dodvvelli* dissertationem de paucitate martyrum argumenta aliqua proferunt. Præter bibliothecam Pontificiam, quæ in Vaticano habetur, alia Vaticanæ Basilicæ propria est, cujus custos *Josephus Balduinus* Mabillonio ejusque comiti Germano facilem aditum concessit. Eadem die in Indicis Congregatione, *Johannis Launoji* liber de regia in matrimonium potestate, sententiam dicente Pallavicino, in indicem relatus est. Ab eadem congregatione invitatus Mabillonius ad promendum qualecunque suffragium, super libris quibusdam *Vossianis* de diluvio non universali. In bibliotheca Barbarina inter alia & hoc notarunt, quod Urbanus VIII ab Hispanis interpellatus de concedendis indulgentiis ob cultum Sancti *VIar*, negaverit se id facturum, nisi prius resciret, quis & qualis ille sanctus fuerit. Allatus ergo lapis, in quo hæ literæ reliquæ erant S. VIAR. Verum periti judicarunt, fragmentum esse veteris inscriptionis, in qua quidam PræfectuS VIARum laudatus

fuerit.

fuerit. Inter libros cœnobii *Farfensis* 25 passuum millibus a Roma dissiti, commendant *Bonifacii Simonetæ*, doctoris ac monasterii Cornu abbatis, opus de historia persecutionum Christianarum, in 6 libros per epistolas redactum & A. 1488 Mediolani editum. Ad celebres, quæ Romæ sunt, bibliothecas referunt etiam eam, quæ est in Capranico, & alteram in Collegio Sapientiæ, quam ipsis aperuit *Faustus Naironus* Maronita, affinis *Abrahami Echellensis*, qui Syriacas literas ibidem docuit.

Dum Senis in capella quadam ecclesiæ cathedralis, statuas Pontificum Romanorum Senis oriundorum oculis usurparent, occurrit ipsorum memoriæ, quod in *Colomesii* Singularibus legerant, nimirum statuam Pseudopapissæ Johannæ inter illas locum habuisse usque ad annum 1634, quo *Johannes Launojus* Senas profectus, statuam illam adhuc stantem se vidisse asserit in Dissertatione de autoritate negantis argumenti, ac proinde Baronio illusum fuisse, cum in literis ad Florimundum Raimundum statuam illam disjectam & comminutam sibi gratulatur. Mabillonius & Germanus nihil de illa statua videre aut rescire potuerunt, donec re maturius examinata *Jacobus Mignanellus* in literis per *Magliabecum* transmissis ænigma solveret, ipsisque significaret, statuam Johannæ sub Clementis IIX Pontificatu, ad preces Baronii, cooperante Archiepiscopo & ipso Duce non penitus quidem fuisse comminutam, sed mutatis muliebris formæ lineamentis, ex fœmina factam Zachariæ Pontificis figuram.

Inter bibliothecas *Florentiæ* visitatas, post Laurentianam vetustis libris nullam magis refertam esse scribunt, quam bibliothecam sanctæ Crucis. Longum esset, quid in singulis notaverint referre. Magni Ducis cimelia & picturas commonstravit ipsis Magliabecus & Norisius. In his & aliis, quæ Romæ viderant, artificum ingenium & industriam mirantur, sed verecundiam desiderant. Cum *Magliabeco* in abbatiam Fesulanam Canonicorum regularium Congregationis Lateranensis, duobus passuum millibus a Florentia distantem profecti, præ aliis abbatiæ illius Fesulanæ codicibus notatu dignum esse statuunt *Sozomeni Presbyteri Pistoriensis* chronicon ab orbe condito ad sua tempora, ex quo nonnulla excerpuntur. Invitati ad S. Spiritus cœnobium a *Norisio*, viderunt

materias ad historiam Donatistarum ab eo dispositas, eumque *nunc* intermissa tantisper Donatistarum historia, totum in tractandis numismatibus occupari indicant, e quibus verum nativitatis Dominicæ annum se demonstraturum confidit, in libro de æris & epochis Syromacedonum, quem prelo maturum habet. In urbe *Luca* lateri ipsorum individuus comes adhæsit *Bartholomæus Beverinus*, cujus in ligata & soluta oratione elegantiam uno atque altero specimine commendant. Idem historiam Lucanæ civitatis a se eleganter scriptam nondum editam, neque facile edendam ipsis ostendit, vitamque S. Cæciliæ notis suis illustratam cum poematiis suis abeuntibus donavit, & novo carmine se Ludovici Galliæ Regis gestis applausurum promisit. Verum quo minus promissis staret, morbus impedivit, ipsaque mors, quæ ipsum rebus humanis exemit, cum pridie sui obitus epistolam quasi testamenti vice ad Mabillonium & Germanum aliena manu exarasset, quæ itineri huic Italico p. 190 & 191 inserta legitur. Præter Beverinum *Marius Florentinus* aliique variis humanitatis officiis hospites Gallos prosecuti sunt, qui hanc benevolentiæ significationem *innatæ Lucensium urbanitati & Magliabeci literis commendatitiis tribuunt*. Florentiam reversis, *Vivianus* Magni Ducis mathematicus tres priores libros Divinationis in 5 libros deperditos Aristæi senioris de locis solidis illis ostendit, reliquos duos Regi Christianissimo dedicare meditatur, a quo honorarium annuum antehac accepit. Idem Theonis in Ptolemæum versionem seculo superiori a Joh. Baptista Theophilo nobili Urbinate factam, Regiæ bibliothecæ inferendam tradidit. A Magliabeco quoque epistolarum Ambrosii Camaldulensis volumen optimæ notæ, aliosque libros editos & ineditos acceperunt; in quibus *Petri Apollonii* Novariensis carmen heroicum de Davide & Golia ad Laurentium Medicem, ex quo constare potest, autorem hunc non ad seculum septimum aut decimum, sed ad finem seculi 15 quo Laurentius Medices floruit, referendum esse. Quæ *Bononiæ, Mantuæ, Parmæ*, ubi præter alios *Benedictum Baccinum & Gaudentium Robertum* Carmelitam Diarii literarii Parmensis auctores convenerunt, *Placentiæ, Ticini, Genuæ* & per cæteras Italiæ urbes observata sunt, omittimus, ne justo prolixiores cuiquam videamur. Quam ob causam etiam de altera Tomi hujus parte brevissimis agendum.

Com-

Complectitur ea opuscula quædam & vetera monumenta & opusculorum fragmenta ex Italicis bibliothecis collecta, quibus præfationes suas & observationes Mabillonius præmittit aut subjungit & interserit. Agmen ducunt XII *Maximi Taurinensis* homiliæ, quas præter Diurni Rom. Pont. supplementum, Hadriani I vitam, capitularia & placita quædam, indicem ducum Spoletanorum & abbatum Farfensium, concilium Romanum in causa Formosi, catalogum episcoporum Mediolanensium, *Manassæ* archiepiscopi Remensis apologiam, & diversas variorum epistolas, excipit historia belli sacri sub Urbano II ab autore anonymo sed coævo scripta, cujus epitome inter *Gesta Dei per Francos* primo loco legitur. Autorem hunc Francum aut Normannum & quidem laicum fuisse Mabillonio verisimile videtur, qui etiam observat, multa hunc autorem singularia referre, quæ ab epitomatore inter gesta Dei per Francos edito prætermissa sunt. Huic historiæ ex bibliotheca Christinæ Reginæ subjicitur *Stephani* Comitis Carnotensis ad uxorem suam de eodem argumento epistola. Sequuntur epistolæ quædam *formatæ*, Synodus Verulanensis in causa Grimaldi Archicanonici, *Confessio Græcorum de verbis consecrationis & transsubstantiatione* a *Bessarione* in concilio Florentino exposita, quam Mabillonius ad persuadendam Græcorum de eucharistia fidem non levis momenti esse putat, acta sanctorum martyrum Nicandri & Marciani, vita Fabiani Bencii Politianensis ab *Augustino Patricio* Pientino episcopo scripta, narratio de adventu Friderici III Imp. ad Paulum II eodem Patricio autore, & Sacramentarium Gallicanum ex Bobiensi monasterio depromptum.

MISCELLANEORUM HISTORICORUM Regni Bohemiæ Decadis I. Liber VII Regalis; seu de Ducibus, ac Regibus Bohemiæ &c. Authore Bohuslao Balbino S. J.

Pragæ, in Collegio Soc. ad S. Clementem, 1687, in fol.

Non equidem omnia Principum Bohemiæ, Regumque gesta hoc volumine complecti Autor clarissimus sæpiusque nobis ex meri-

rito laudatus voluit, Miſcellanea ſcripturus, non integram *hiſtoriam*; ſed afferre ſolum præcipua, quæque ad Principum liberos ſpectant, vel ad rationem temporum, vel ad eorundem ſucceſſionem: eoque deprehendimus, tria nunc ſtudioſius eum conſectanda ſibi in eodem ſtatuiſſe, Succeſſionem videlicet Principum atque Regum, eorumque geſta ſingularia, Chronologiam, & Genealogiam, quod his maxime diſcerni a fabularum vanitate hiſtoriam poſſe judicaret, omnisque ævi memoriam tutiſſime ſuperſtrui.

Senis itaque in univerſum ſectionibus Liber totus abſolvitur; quarum Prima a Czecho, primo gentis Duce, autore, atque patre exorſa, originem Croci inter alia deducit ex Romana Gracchorum gente, memoratisque reliquis ex gentiliſmo Principibus, peculiarem de adventu Czechi & initio Czechorum diſſertatiunculam ſubjungit, qua chronologiam Hagecii minus ſubſiſtere oſtenditur. Progreditur dein ad Borzivoium, primum e Chriſtianis Ducem, ab eoque ad Brzetislaum I quinque generationes numerat & exponit. Poſt Brzetislaum II, viceſimum ſextum, & Wladislaum II, trigeſimum primum in ordine principem poſtea quoque Regem, *gubernationem Bohemiæ, ob Competitorum ex regio ſanguine multitudinem, miris modis conturbatam, & exinde nata fuiſſe cruenta* admodum certamina obſervat, donec Wladislaus, dicti II filius quarto genitus, trigeſimus ſeptimus Princeps, rariſſimo modeſtiæ exemplo, fratri Przemislao Ottogaro cederet principatum, & is primum Princeps Bohemiæ trigeſimus octavus, mox etiam Rex cum omnibus Principibus Bohemiæ ſucceſſoribus deſignaretur. Ultimum ex Przemislæa gente Wenceslaum III fuiſſe, quem Rudolphi Auſtriaci, & Henrici Carinthii interregnum exceperit. *Secunda* Libri ſectio geſta Regum, quos habuit Bohemia ex familia Lucemburgica, exponit, Johannis nempe, Caroli IV, Wenceslai IV, & Sigiſmundi, tabula dictæ Stirpis genealogica ſubjecta, & notis illuſtrata. *Tertia* oſtendit, quemadmodum extincta in Bohemia ſtirpe Regia Lucemburgica, volente & Albertum ſibi generum atque ſucceſſorem deſtinante Sigiſmundo, Auguſtiſſima domus Auſtriaca ſucceſſerit in duobus Regibus, Alberto II, ejusque filio Ladislao poſthumo. *Quarta* Regem unicum proponit ex Cunſtadæa familia oriundum, Georgium Podiebradium. Sectionum *quinta* duo

deſcri-

describuntur Reges, Pater & Filius, ex familia Jagellonica, Wladislaus II, Casimiri III Poloniæ Regis filius, & Ludovicus I cito ereptus terris; una cum Jagellonidarum tabula. *Ultima* denique sectio Regum reliquorum ex Augustissima domo Austriaca, Ferdinandi I, Maximiliani II, Rudolphi II, Matthiæ I, Ferdinandi II, III, IV, & invictissimi Leopoldi fata & res præclare gestas persequitur, additasque in fine habet tabulas genealogicas stirpium a Maximiliano I, Ferdinando I, Maximiliano II, Carolo II, & Ferdinando II descendentium. Et quamvis Autor initio Voluminis palam testetur, nolle Regum elogia se texere, neque ingeniose & argute sententiis illustribus & vibrantibus factorum explicare causas, quod præstitum illud jam abunde ab Italo scriptore Julio Solimanno sciret; notis tamen locisque Historicis & Ethicis cum lectu jucundissimis, tum prudentiæ augendæ aptissimis, singula rerum gestarum capita egregie dedit illustrata.

FRANCISCI SANCTII MINERVA, SIVE DE Causis Latinæ Linguæ Commentarius, cui accedunt animadversiones & notæ Gasperis Scioppii, & longe uberiores Jacobi Perizonii.

Franequeræ apud Leon. Strickium, 1687, in 8.

UT omne, quod nimium, molestum est & cum damno quodam conjunctum: ita Grammaticorum intempestiva sedulitas non tam promovit litterarum cursum, quam per ambages & anfractus impedivit. Cui malo remedium ut pararet *Franciscus Sanctius*; hanc artem ad linguæ Latinæ indolem atque naturam expendit, superflua abjecit, necessaria in ordinem redegit, obscura & intricata ἐλλείψεως beneficio mirifice exposuit in libro isto, quem ab litterarum dea *Minervam* appellavit. Avide exceptus liber, nec in Hispania tantum, sed etiam cum Scioppii additamentis in Italia & Batavia aliquoties recusus fuit. Cum jam nova pararetur editio, pro juvandi bonas litteras amore & studio *Jacobus Perizonius*, Franequeranæ Academiæ Professor clarissimus, uberiores, quam erant Scioppii, castigationes observationesque adjecit, quibus firmavit

partim,

partim, quæ recte dicta a Sanctio fuerant; partim, quæ secus videbantur, obelisco notavit & certiora substituit. Quorum cum singula enumerari non possint, quia dispersæ annotationes sunt, nec continuo ordine connexæ; placet exemplis paucis declarare, quid novi Perizonius ad Sanctii Minervam, a Scioppio olim adauctam superaddiderit.

Cap. IV Dualem in vocibus *ambo* & *duo* contra Sanctium & Donatum negat. Cap. VI explicat, quem veteres dixerint *septimum Casum*; simulque *sextum Græcorum*, quem Sanctius necessarium duxit, multis verbis confutat. Cap. VII laudat Sanctium, quod *Epicœnum* Genus Nominum exterminarit: carpit vero, quod cum *Communi* confuderit. Pariter notat eundem de Diminutorum Genere cap. X, & de *Personæ Modique* vocabulis cap. XI & XII, præclara quidem multa tradidisse, præsertim in constructionis ratione: in ipso tamen artis systemate dum nimio novandi & mutandi omnia studio fuerit ductus, modum aliquando excessisse abjiciendo temere, quæ dudum jam fuerint recepta, & suum in Grammatica usum habeant. *De Participiis disputat cap. XV, esse vere Nomina; tempus autem adsignificare, & in eo partem* Verbi *capere*, quod contra Sanctii sententiam est, qui Nomina quidem, sed omnium temporum dixit Participia. His addit p. 98 paradoxum, *Amandus* proprie & primitus esse Præsentis Temporis. Cap. XVI Præpositiones examinat. *Propter* Adverbium esse tradit; non Præpositionem: *Secundum*, Adjectivum: *Adversus*, Adverbium, quæ singula Accusativum non admittant per se, sed subaudita *Ad* aut simili Præpositione: *Pridie* & *Postridie* ex Genitivo & Ablativo constare, ut *die crastini*. Hæc ex libro I.

Secundo, quo de Constructione egit Sanctius, varia noster addit, immutat, explicat, v. gr. *æstimandi* formulas perfectius, quam a Sanctio factum, ita supplet, ut & vocem *rem* subaudiat, & Genitivum *precii*, vel *æstimationis*, vel *momenti*. Ut *facio te* [rem] *pluris* [precii] &c. Genitivum cum Verbo *Miseret* a suppresso quarto Casu *vicem* deducit, ut *Miseret me* [vicem] *pauperis*, in quo Terentium se dicit secutum esse. Nec Græcismos concedit, qui vulgo putantur, *desine querelarum*; *lassus viarum*; sed Latinam ellipsin commodiorem laudat ad explicandum, *querelarum causa*, sive *in*

negotio

negotio querelarum. Cap. X & XI Ger. Joh. Vossium notat, qui Comparativum interdum pro Positivo poni existimet: & Sanctium suum castigat, Grammaticos reprehendentem, quod tres *Comparationis Gradus* pro uno constituant. Cum enim, inquit, de usu rerum constet; inane est receptis dudum appellationibus litem movere. Nec minus Vallam contra Sanctium de Possessivis tuetur cap. XIII.

Tertio libro Sanctio philosophanti, non alia Verba, quam Activa & Passiva esse, certo modo subscribit, Neutris actionem concedens per ellipsin intellectam; & Deponentibus plerisque Passivam formam attribuens. *Potior* enim, *Vescor*, *Ultor*, *Abutor*, *Proficiscor*, vere nostro Passiva sunt, & v.gr. *vesci* interpretatur ali, sustentari: *potiri*, potiorem fieri, cujus Activum apud Plautum superstit: *proficisci*, profici & promoveri in alium locum. Cap. IV & Ablativo per A Præpositionem; & Dativo, cum Verbo Passivo constructis, *agentis* notionem, quam Sanctius negarat, exemplis vindicat. Cap. V *Mea*, *Tua*, *Sua* cum *refert* aut *interest*, Accusativos Plurales, non Ablativos Femineos esse una cum Sanctio propugnat: paulo plenius autem, quam ille, ex consueta ellipsi explicat, subauditis vocibus *ad negotia*, *inter negotia*. Cap. VI *Quoad ejus fieri potest*, aliter quam Scioppius, cui *fieri* pro Nomine *factum* positum est, interpretatur, itidem sola ellipsi Pronominis *Aliquid* sublevatus. Cap. VIII & IX Gerundia æque ac Supinum utrumque negat, & nihil nisi Nomina esse, ex Præpositionis exemplo, quam ferre possint, demonstrat. Priora Supina concedebat Sanctius: hic autem novo modo, ut ad Nomina referre possit, ita exponit: *Eo* [ad] *spectatum* [negotii κατὰ sive quod ad] *ludos*: eadem Verbis *finem* potius quam *motum* significantibus subjungi, exemplo, quod motum nullum ad locum notat, non obscure exponit. Cap. XIV in Conjunctionibus formulam *Dico*, *quod*, & similes cum Manutio, Scioppio & Vossio contra Sanctium & Gronovium patrem defendit, nec minus novis perspicuisque exemplis illustrat.

In quarto libro ellipsin Sanctianam passim emendat; confirmat, novisque exemplis corroborat, v.gr. quomodo *homo frugi*, *damnatus voti*, *potiri rerum*, *dicto audiens*, & alia curtata commodissime suppleri & ad integritatem sensus revocari possint; quæ

indicasse sufficiat, ut de ceteris ejusdem argumenti, quæ prætermisimus, facilius possit judicari.

HISTOIRE DU PONTIFICAT DE S. Leon le Grand par Mr. Maimbourg, i.e.

Ludovici Maimburgii Historia de Pontificatu S. Leonis Magni.

Parisiis, apud Claud. Barbinum, 1687, in 4. & in 12. & Hagæ Comitum apud Adrianum Mœtjens, in 12.

NOn immerito ut singulare aliquid *in præloquio* prædicat Autor, quod senectus neque memoriam, neque cæteras ad scribendum dotes sibi diminuerit, ita ut post historiam Gregorii Magni, in qua finire labores suos putasset, hanc de Leone, eodem mentis vigore componere potuerit. Certe si quis hanc cum aliis ab autore editis conferat, nostro, si quid valet, judicio, non inveniet, quæ ingenii aut memoriæ defectum in eo arguere possint. Idem inprimis artificium apparet efformandi in novam speciem *veteres historias*, & *sive ad palatum aulæ & nationis*, *sive ad scopum suum accommodandi*. Comparationem vero, quam inter se & S. Augustinum instituit, fatalis quædam eventus similitudo comprobavit. Sicut enim Augustinus anno vitæ suæ septuagesimo sexto, ita & hic eodem scribendi & vivendi finem fecit, ut adeo non sine omine scripta esse videantur, quæ p. 36. edit. Belg. leguntur. Quatenus vero in causis, quas tractant, aliisque rebus differant, apertius est, quam ut a nobis explicari debeat, & ipse autor haud immodeste d. l. agnovit. Cæterum Historici personam multis jam annis sumtam non deposuit quidem in hoc libro suo Maimburgius, forte tamen evidentius quam unquam, verum quem sibi proposuit, scopum denudavit. Siquidem mox in prooemio indicat, post prostratam jam in Gallia Reformatorum, quam vocat, hæresin, utilitati novorum catechumenorum se consulturum esse, dum duo magna, quæ celebrat principia, de *primatu sedis* Romanæ, & *de infallibili conciliorum in quæstionibus de fide definitione*, ex hac historia de Leone stabilire nititur, quorum alterum commune cum omnibus Romana sacra profitentibus

tibus, alterum cum solis fere Gallis habet. Verum præter ista, alia non pauca sunt, quæ autori magis quam historia Leonis curæ fuerunt, quibusque illa pro condimento vel vehiculo servire videtur. Rectius itaque fuerit, & uti speramus lectoribus gratius, præcipua quædam ex illis annotare, quam historiæ compendium exhibere. Sufficiet ex ipso Breviario Romano, in quo ad d. XI April. Sancti hujus Leonis memoria recolitur, sequentia adscribere: *Leo primus, Etruscus, eo tempore præfuit Ecclesiæ, cum rex Hunnorum Attila, cognomento flagellum Dei, in Italiam invadens, Aquilejam triennii obsidione captam diripuit, & incendit: unde cum Romam ardenti furore raperetur, jamque copias, ubi Mincius in Padum influit, trajicere pararet, occurrit ei Leo, malorum Italiæ impendentium misericordia permotus: cujus divina eloquentia persuasum est Attilæ, ut regrederetur. Qui interrogatus a suis, quid esset quod præter consuetudinem tam humiliter Romani Pontificis imperata faceret: Respondit, se astantem quendam alium, illo loquente, Sacerdotali habitu veritum esse, sibi stricto gladio minitantem mortem, nisi Leoni obtemperaret. Quare in Pannoniam reversus est. Leo autem Romæ singulari omnium lætitia exceptus, paulo post invadenti urbem Genserico, eadem eloquentiæ vi, & sanctitatis opinione persuasit, ut ab incendio, ignominiis, ac cædibus abstineret. Sed cum Ecclesiam a multis hæresibus oppugnari, maximeque a Nestorianis & Eutychianis exagitari videret: ad eam purgandam, & in fide catholica confirmandam, Concilium Chalcedonense indixit, ubi sexcentis triginta coactis Episcopis, Eutyches & Dioscorus, & iterum Nestorius, condemnati sunt: ejusdemque concilii decreta, sua auctoritate confirmavit. Statuit, ut in actione mysterii diceretur,* sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. *Sanxit, ne monacha benedictum capitis velamen reciperet, nisi quadraginta annorum virginitatem probasset. His & aliis præclare gestis, cum multa sancte & luculenter scripsisset, tertio Idus Aprilis obdormivit in Domino. Sedit in Pontificatu annos viginti, menses decem, dies viginti octo.* (cœperat scilicet anno 440, obiit anno 461) Hæc quidem & alia plurima late quinque his historiæ suæ libris explicat Maimburgius, sed quod in ista narratione omnium maxime venerandum & mirabile videtur, apparitio scilicet illa ab ipso Attila ut refertur agnita, id non veretur rejicere Maimburgius, etsi Breviarium illud

ex severis Pontificum legibus inviolabile esse existimari posset. Neque tamen suo hic utitur arbitratu, sed sequitur autoritatem Archiepiscopi Parisiensis *Francisci Harlai*, qui suscepta (an permissu Pontificis, nobis incognitum est) Breviarii correctione, verba illa, quibus apparitio narratur, expungi jussit. Laudat factum Noster p.225, quo apocrypha & incerta ex libro illo sublata, & optima ex patribus loca surrogata fuerint. Incertitudinem autem narrationis ex silentio autorum arguit, qui eo tempore vixerunt & scripserunt, interque eos *Prosperi*, qui Romæ fuit, & Leonis ad Attilam profectionem accurate recensuit. Indulgentior est in admittenda, sive non rejicienda, longe incredibiliori narratione, de apparitione B. Virginis Leoni Thraci facta, qua ei fons commonstratus & imperium prædictum fuisse fertur: quanquam enim solius Nicephori, autoris, ut fatetur, parum gravis relatu nitatur, credi tamen si non debere, posse saltem autumat, quia similia in aliis sanctorum & Ecclesiæ historiis inveniuntur. Cordatior est in rejicienda Zonaræ historia, de corpore S. Euphemiæ, quæ, cum in quæstione inter Orthodoxos & Eutychianos Imperator *& clerus judicium ei detulissent, chartam, cui vera sententia inscripta erat, Imperatori manu porrexisse, illam vero, quæ Eutychianum* errorem continebat, sub pedibus habuisse dicitur, etsi utraque pectori ejus imposita, & sepulchrum clausum & sigillis munitum fuisset. Quod vero in Breviario indictio concilii Chalcedonensis Leoni confidenter tribuitur, etsi expresse non reprehendat, re ipsa tamen refutat, dum Lib. III p. 159 non tacet, indictionem illam a Martiano Imp. factam esse, & alio quidem tempore & loco, quam Pontifex desideraverat, & prudentiæ atque moderationi ejus adscribit, quod Imperatori in talibus non contradixerit. Id vero jus indicendi masculo candore *Edmundus Richerius* tum alibi, tum in hac ipsa Chalcedonensis Synodi historia Lib. I cap. VIII §. 3. 10. & cap. XI §. 2. in Historia concilii II Niceni Imperatoribus asseruit; sed ab hoc autore allegando causæ fortassis fuerunt, cur Noster abstinuerit. Ingenue tamen commemorat p.222. lib. III, quod Leo Pontifex jussu Imperatoris ad Attilam legari se passus sit, quod majestati, quæ postea invaluit, pontificiæ utique non convenit, & in Breviario omissum est. Obiter taxat Cassiodori affectum, quo legationis illius

lius successum patri suo, qui inter Senatores cum Leone ablegatos fuerat, potissimum tribuit Lib. I. Epist. 4; cum tamen alibi in Chronico gloriam illam Leoni non detraxerit.

Sed omissis, quæ historica sunt, quædam afferemus, quæ Maimburgio, ut dictum est, majoris momenti fuisse videntur. Ante omnia nullam negligit occasionem, ut panegyricis elogiis Regem Christianissimum mactet, ob funditus oppressam in regno, Reformatorum quam nominat, & ubique pessime traducit, hæresin. In ipsa dedicatione ad imitationem epistolæ 7 Leonis ad Theodosium Imp. Regi *sacerdotalem animum* tribuit, ob *sollicitudinem contra hæreses*: dein subjungit, *neminem dubitare de illo posse, qui consideret, quam miti pariter & efficaci modo, zeloque vel sanctissimis Episcopis digno, in negotio isto processerit. Stupet* (ait) *mundus ad mirabilem hanc methodum, qua sine omni rumore & violentia, absque sanguinis effusione exterminata est hæresis, id quod Reges priores per supplicia & arma præstare nequiverunt.* Exaggerat eadem p. 254 lib. IV, ubi Herculi præfert Regem, hydræ caput sine ulla renascendi spe præcidentem, idque *ne cum unica quidem guttæ sanguinis effusione*, *p. 314.* quod pro summo habet celebratque iterum miraculo. Antea cum Scriptores Reformatos cum Juliano Pelagiano p. 35. Lib. I comparasset, indicem librorum Reformatorum, quos Romano-Catholicis imprimere, vendere, legereve non liceret, ab Archiepiscopo Parisiensi publicatum, & edictum regium anno 1685 ad querelas Cleri conditum p. 71, quo Reformati a libris contra Romano-Catholicos edendis prohibiti sunt, laudibus prosequitur, multo magis vero alterum illud, quod magnum vocat, mense Octobri secutum, quo totus cultus Reformatorum subversus est, ad exemplum scilicet Honorii, Pelagianos exterminantis: abjurandi etiam formulas Leonis dicto ex epistola 86 p. 41 confirmat. Ad hunc ejus contra hæreticos zelum pertinent, quæ p. 48 de optima methodo commentatur, ut sine colloquio per damnationes in conciliis procedatur: in colloquiis enim audacter loqui solere hæreticos, & de victoria aut assensu auditorum, imperitorum utplurimum, gloriari. Supplicia hæreticorum Leonis autoritate defendit, qui Maximi severitatem adversus Priscillianistas ep. 95 probaverit. Interim cum Sulpitio Severo *Ithacium* culpat, quod adversus *S. Martini Turonensis*

nensis sententiam, Imperatorem ad rigorem illum capitalium judiciorum impulerit, & lenitatem clericam commendat, qua deprecatio interponi solet, ut vitæ hæreticorum, quos magistratibus puniendos offerunt, parcatur. Ferre tamen eos ait merito, quod hi decreverint.

Non minori studio sententiæ Cleri Gallicani, edictis Regiis vel imperatæ vel confirmatæ, de auctoritate Conciliorum supra Pontifices, & quod falli hi queant, ubicunque potest, præsidia quærit: primatum tamen ipsum, quem Leo asserere sedi suæ non neglexit, non minori confirmans diligentia. Ita Lib. II pag. 110 (quod alios præteriisse dicit) vitium concilio Ephesino, quod secundum vocant, vel inde maxime impingit, quod Dioscorus Patriarcha Alexandrinus præsidere in eo ausus fuerit, rejectis legatis Leonis, imo cum contradicerent, in carcerem conjectis, ut ex tribus unus solum effugere, & Leoni, quæ acta erant, referre potuerit. Sed qualemcunque hanc defensionis gratiam insigniter corrumpit, cum adversus *Baronium* & *Christianum Lupum*, quadantenus etiam adversus *Quesnellum* operum Leonis novissimum editorem, jus appellandi a conciliis ad Pontificem vehementer impugnat, nec *Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani a Dioscoro condemnati* querelam provocationis loco habendam censet; nil motus epistola manuscripta a Lupo ex Cassinensi Bibliotheca adducta: neque enim per illam probari, legitimam appellationem fuisse *Helladii Tarsensis* & *Eutherii Thyanæi* Metropolitanorum, qui fraude hæretica ad Sixtum III provocare ab Ephesino concilio, in quo Nestorius damnatus fuit, voluerunt. Miratur *Lupum* ita argumentantem non vidisse præjudicium ipsis Pontificibus a se illatum; si enim fas foret, a Concilio quod Pontifex confirmaverat, appellare, fas etiam esset ab ipso appellare Pontifice, quod tamen Romæ ait negari. *Baronio*, qui supremum jus de conciliorum decisis statuendi, Pontificibus vendicat, dicam scribit p. 266 Lib. IV, neque concedit, celeberrimam illam Leonis epistolam ad Flavianum, in qua orthodoxam contra Eutychen sententiam propugnavit, pro decisione haberi debere; quinimo eo fine ait ad concilium missam & ab eo receptã, ut examinaretur & comprobaretur; inde patere sexcentos & triginta Episcopos Chalcedone congregatos pro infallibili non habuisse

Pon-

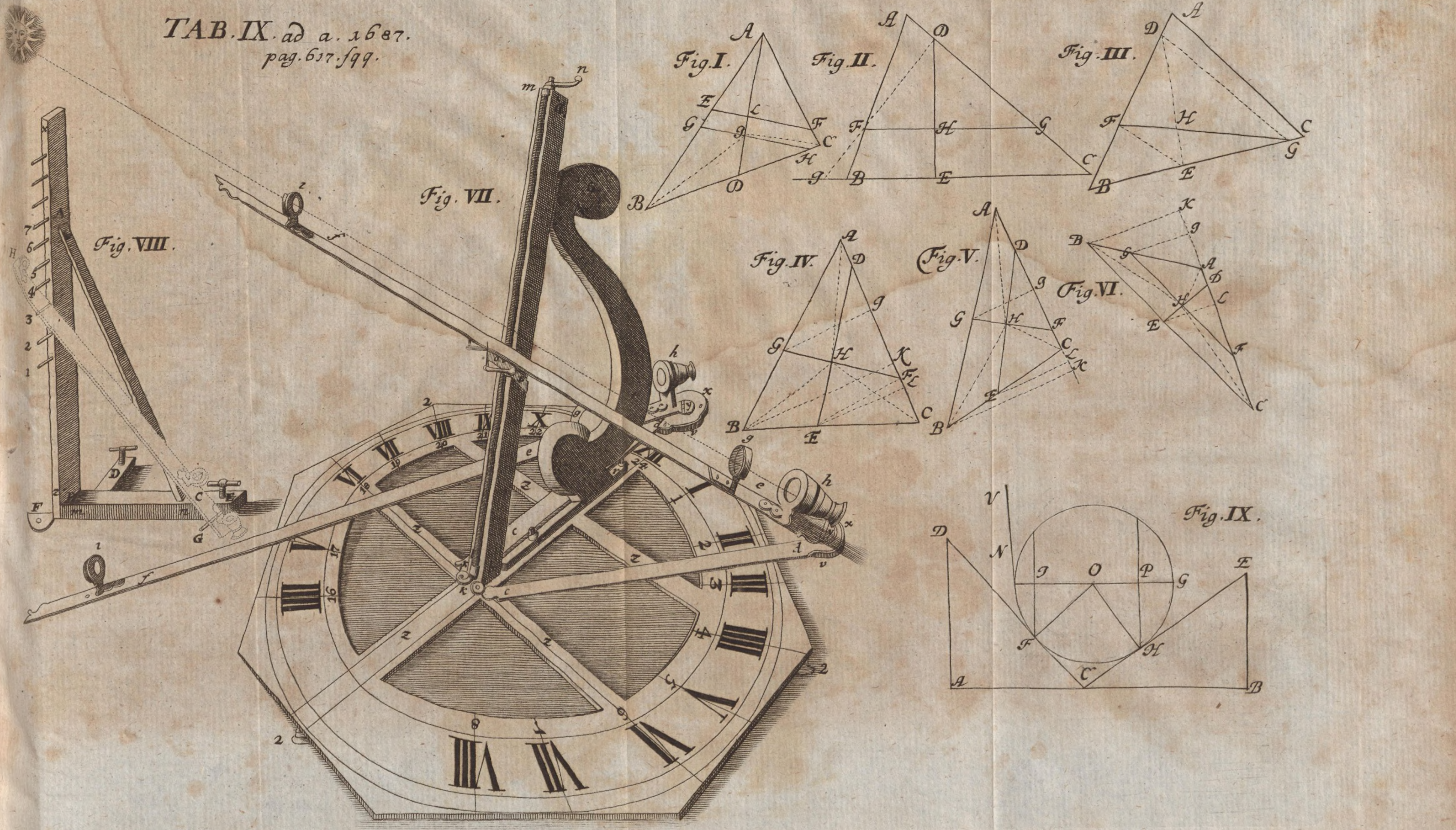
Pontificem. Paulo ante p. 264 Leonis testimonio adducto monuerat, minime licere Pontificibus, decreta conciliorum aut suspendere, aut denuo in examen vocare. Ea occasione improbat hominis, ut ait, privati conatum, (in margine p. 265 adscribit *Comitem Roccum Spinolam, Episcopum Tinensem, Primatem Croatiæ,*) qui absque autoritate & consensu suspensionem concilii Tridentini, pro reducendis Protestantibus proposuerit. Inde a p. 266 ad 273 Clar. *Schelstratenum* aggreditur, a quo responsum sibi esse dicit in quæstione de decreto *Constantiensi* pro superioritate concilii, refert autem se paratam habere adversus illum dissertationem. Nihili facit argumentum ex epistola Synodica Chalcedonensi adductum, in qua Leo *supremus Pontifex* dicitur; illo enim vocabulo nil nisi primatum præ singulis membris, non vero universalem in totam Ecclesiam superioritatem significari. Manuscripta ad quæ provocat adversarius, male intellecta esse dicit, & alia non minoris fidei opponi posse; neque respiciendum esse ad contradictiones & protestationes in consultationibus Conciliorum fieri solitas, sed ad ea, quæ legitime & *conciliariter*, ut loquuntur, decreta sunt. At gravius fert p. 262, quod *Schelstratenus* verba Maimburgii, quibus ex *epistola Pii II* notaverat, *præferri Papam Ecclesiæ*, non integra retulerit, omissis nempe sequentibus, quibus ex *Labbæo* & *Cossartio* monuerat, in aliis exemplis literarum illarum pro *præfertur* legi *præsidet.* Memor etiam Ordinis, cujus pars fuit, Jansenii causæ, arrepta occasione, adversatur, & Papas jure primatus omnino judices esse in controversiis ad se delatis affirmat; defendens hoc modo Innocentii X & Alexandri VII damnationes quinque propositionum. vid. Lib. I p. 64 & Lib. III p. 181. Denique toto Libro V magistrum disciplinæ agit, adductisque variis Leonis actis & scriptis, monet aliqua, quæ ad Pontificum & Episcoporum officia, aut ad regias de rebus Ecclesiasticis constitutiones pertinent, v. g. p. 317 & seqq. de concionibus, quas ab initio a solis Episcopis, ut Apostolorum successoribus fieri consuevisse, & Valerium Hipponensem fere primum fuisse tradit, qui Augustino vices suas in concionando demandaverit. Sozomenum mendacii accusat, scribentem, Leonem primum fuisse inter Episcopos Romanos, qui ipse fuerit concionatus. Regimen Pontificium ad præscriptum canonum severe adstringit, neque

contra

contra eos re integra dispensationes locum habere, Leonis aliorumque autoritate & exemplo probat: quamvis lapsis veniam haud difficulter concessam esse, non neget p. 360 & seqq. Defendit p. 350 contra *Schelstratenum*, quæ in libro suo de Ecclesia Romana, ex concilio Florentino contra plenitudinem potestatis Pontificiæ adduxerat. Usuras a Leone penitus improbatas fuisse monstrat p. 325, in medio relinquens, quæ moralis Theologiæ autores ad excusandas eas invenerunt. De jejuniorum ritu vario & ab Ecclesiæ consuetudine aut ordinatione dependenti, utque eleemosynarum erogatio in jejuniis vel maxime requisita fuerit, multis agit p. 326 & seqq. notat in specie aliquid de ritu Mediolanensi, p. 330. De probabilitate sive relaxatione circa rigorem opinionum, insigne Leonis dictum affert, & librum *Fererii* Jesuitæ, qui Regi a confessionibus fuit, summe laudat, p. 343. Episcopos ante octavum seculum nullo juramento Pontificibus obstrictos fuisse, observat p. 351. Moderationem Leonis, ut Imperatoribus & Patriarchis aliquando pacis Ecclesiasticæ causa cesserit, aliquibus exemplis probat & commendat p. 363 & seqq. Eodem trahit quod pœnitentiam publicam, quæ priscæ Ecclesiæ more observabatur, a Leone extra casus *atrocium criminum, ut nimiam & theatralem, improbatam esse memorat, retenta privata* seu auriculari, ex quo colligit, hanc apostolici sive divini juris esse, p. 386 & seqq. Sed Protestantibus aliam etiam objectionem p. 355 fecerat de Missa, quam tempore Leonis pro sacrificio habitam fuisse inde putat probari, quia Leo in epistola ad Dioscorum Alexandrinum eam vocat sacrificium, & diebus festis plures fieri vult, unam nempe post aliam, ne pars populi ab offerendo excludatur, si una tantum celebretur. Notatu haud indigna sunt, quæ p. 384 adversus *Quesnellum* in Dissert. Apol. pro S. Hilario Arelatensi, & contra *Ferrandi* opinionem de ætate virginum velandarum pro *Thomassino* commentatur, p. 391 & seqq. ut & de jure & consuetudine, qua Reges & Principes de rebus Ecclesiasticis leges ferre soliti fuerunt, p. 397. Finitur opus elogio Leonis, qui Pontificum post S. Petrum maximus, prudentia, fortitudine ac dexteritate sua, qua navem S. Petri inter horribiles tempestates a furiosissimis hæreticorum excitatas gubernaverit, & in tranquillum postremo portum, pace universali Ecclesiæ restituta deduxerit, ideam optimi Pontificis & exemplum omnibus imitandum dicitur proposuisse.

SOLL-

TAB. IX. ad a. 1687.
pag. 617. sqq.

SOLUTIO ALGEBRAICA PROBLEMATIS, de Quadrisectione Trianguli Scaleni per duas Normales rectas:

Autore J. Bernoulli, Math. Prof. in Academia Basileensi.

PRoblema hocce, quod summum hujus ævi Mathematicum non ita pridem occupatum tenuit, tam parum ex voto eidem successisse audio, ut ultra quadragesimam potestatem, si bene memini, & credere fas est, assurrexerit. At cum intra octo dimensiones illud coerceri posse deprehendam, operæ pretium esse duxi, ut tanti discriminis pateret ratio, viam quam in ejus analysi ingressus sum, publico exponere. Quam in rem sequentia præmitto Lemmata:

Lem. I. Utraque linearum quadrisecantium sigillatim bisecat Triangulum; quod per se clarum.

II. Neutra quadrisecantium normalium terminari potest in angulo Trianguli Scaleni: Dem. (Fig. I.) Si fieri potest, cadat una quadrisecantium AD, in angulum A; tum altera terminabitur vel in utroque crure anguli A, vel in alterutro tantum: Terminetur *primo* in utroque crure, ut recta EF. Quoniam igitur △AEL ponitur =△ALF, erit EL=LF; & propter commune latus AL, angulosque interceptos ALE, ALF rectos, ang. EAL=LAF, sive BAD=DAC: quare BA. AC : : BD. DC: & quia BA > vel < ponitur AC, erit quoque BD > vel < DC, ac △BAD > vel < △DAC; quocirca recta AD non bisecat △BAC; propterea per Lemm. I. non potest esse quadrisecantium una. Terminetur autem *secundo* in alterutro crure tantum, ut recta GH, ducanturque rectæ IC, IB; quoniam Trapecium AIHC=△IDH, erit △AIC < △ICD; & AI < ID: haud secus quia △AIG=Trap. IGBD, erit △AIB > △IBD; & AI > ID: igitur AI simul > & < ID. Q.E.A. TAB. IX. Fig. I.

III. Neutra quadrisecantium normalium parallela vel perpendicularis esse potest ulli lateri Trianguli Scaleni: Dem. (Fig. II) Esto, si fieri potest, recta FG, parallela lateri BC; cadetque perpendicularis DE, in alterutrum latus AC vel AB; nec enim angulo A TAB. IX. Fig. II.

occurrere potest per præcedens Lemma: occurrat itaque priori in D, & ducatur DF, quæ producta offendat producta EB in I. Quoniam igitur △GHD = Trap. HDAF, erit △GHD > △HDF, & recta GH > HF, & CE > EI, unde CE multo > EB. Cum ergo in Trap. CGHE & HEBF, duo latera GH, CE majora sunt duobus lateribus HF, EB, utrumque utrique, & perpendicularis HE communis, erit Trap. CGHE > Trap. HEBF; igitur non quadrisectum est Triangulum ABC, contra hypothesin.

IV. Binæ rectæ quadrisecantes Triangulum quodcunque non terminantur duabus extremitatibus in uno Trianguli latere, & duabus TAB. IX. Fig. III. *aliis in alio. Dem.* (*Fig. III*) Terminentur, si fieri possit, in latere AB extremitates D & F, ac in latere BC extremitates G & E, junganturque DG, FE. Quoniam △DHF & GHE ponuntur æqualia, habebunt latera circum verticales angulos reciproce proportionalia, FH. HG :: HE. HD; & quia FH > HG, (quandoquidem △FHD = quinquangulo ADHGC, ac proinde > △DHG) erit quoque HE > HD, quare & △HEF > △HDF, seu Trap. HEBF, pars toto Q. E. A.

Coroll. Cum igitur Trianguli non nisi tria sint latera, duarum autem quadrisecantium quatuor extremitates, quarum nulla terminari potest in angulo, nec binæ in uno, binæ in alio latere; necesse est, ut duæ illarum occurrant uni lateri, singulæ vero reliquarum singulis reliquis lateribus. Illud vero latus, cui duæ occurrunt quadrisecantium extremitates, ex inventa æquatione cognovi, plerumque tantum esse medium, nunquam maximum, raro minimum; nempe tum demum, cum Triangulum scalenum quam proxime ad isopleuron accedit. Sequitur nunc ipsa Propositionis

Analysis:

TAB. IX. Fig. IV, V, VI. Sit factum, estoque Triangulum Scalenum ABC (*fig.* IV, V, VI) quadrisectum per rectas DE, FG, se mutuo secantes ad rectos angulos in H. Demissis in latus AC (productum, si opus sit,) tribus perpendicularibus BK, EL, GI, ductisque ex puncto H aliis tribus rectis ad singulos angulos figuræ, HA, HB, HC, sunto

HC = a

$AC=a$, $CB=b$, $BA=c$, $BK=d$, $KC=e$, $KA=f$, $CD=x$, $AF=y$

erit $\Delta ABC=\frac{1}{2}ad$, $\Delta DEC\ (\Delta FAG)=\frac{1}{4}ad$, $\Delta DHF\ (\text{Trap.}HEBG)=\frac{1}{8}ad$.

$$EL=\frac{\Delta DEC}{\frac{1}{2}DC}=\frac{ad}{2x}\qquad GI=\frac{\Delta FAG}{\frac{1}{2}AF}=\frac{ad}{2y};$$

$$BK.EL::BC.EC::KC.LC.$$
$$d.\ \frac{ad}{2x}::b.\ \frac{ab}{2x}::e.\ \frac{ae}{2x}$$

Hinc in IV, & VI *Fig.* - - - - in V. *Fig.*

$$DL\ (CD-CL)=x-\frac{ae}{2x},\quad DL\ (CD+CL)=x+\frac{ae}{2x}.$$

$$BK.GI::BA.GA::AK.AI.$$
$$d.\ \frac{ad}{2y}::c.\ \frac{ac}{2y}::f.\ \frac{af}{2y}$$

in IV & V *Fig.* - - - - in VI. *Fig.* 4.

$$IF\ (AF-AI)=y-\frac{af}{2y},\quad IF\ (AF+AI)=y+\frac{af}{2y}.$$

$$DF.\ DC::\Delta DHF.\ \Delta DHC$$
$$x+y-a.\ x::\frac{ad}{8}.\ \frac{adx}{8x+8y-8a}$$

$$\Delta DEC-\Delta DHC=\Delta CHE.$$
$$\frac{ad}{4}-\frac{adx}{8x+8y-8a}=\frac{adx+2ady-2aad}{8x+8y-8a}$$

$$CE.\ EB::\Delta CHE.\ \Delta EHB$$
$$\frac{ab}{2x}.\ b-\frac{ab}{2x}::\frac{adx+2ady-2aad}{8x+8y-8a}.\ \frac{2dxx+4dxy-5adx-2ady+2aad}{8x+8y-8a}.$$

Similiter $DF.\ AF.::\Delta DHF.\ \Delta AHF$
$$x+y-a.\ y.::\frac{ad}{8}.\ \frac{ady}{8x+8y-8a}$$

$$\Delta FAG-\Delta AHF=\Delta AHG.$$
$$\frac{ad}{4}-\frac{ady}{8x+8y+8a}=\frac{2adx+ady-2aad}{8x+8y-8a}$$

$$AG.\ GB::\Delta AHG.\ \Delta GHB.$$
$$\frac{ac}{2y}.\ c-\frac{ac}{2y}::\frac{2adx+ady-2aad}{8x+8y-8a}.\ \frac{4dxy+2dyy-5ady-2adx+2aad}{8x+8y-8a}$$

$$\Delta EHB+\Delta GHB=\text{Trap.}HEBG$$
$$\frac{2dxx+4dxy-5adx-2ady+2aad}{8x+8y-8a}+\frac{4dxy+2dyy-5ady-2adx+2aad}{8x+8y-8a}=\frac{ad}{8}$$

unde reperitur $yy=4ay-4xy-2\frac{1}{2}aa+4ax-xx$, pro priore Æquatione.

Rursus quia Triangula GIF, DLE sunt similia, cum habeant angulos ad I & L rectos, ac præterea angulum DEL (qui anguli EDL complementum existit) æqualem angulo GFI, qui ejusdem quoque EDL est complementum, ob angulum DHF rectum; hinc erit

$$GI.\ IF.::DL.\ EL.$$
$$\frac{ad}{2y}.\ y\pm\frac{af}{2y}::x\pm\frac{ae}{2x}.\ \frac{ad}{2x}$$

& proportione ad æqualitatem reducta, $yy=\pm\frac{1}{2}af+\frac{aadd}{4xx\pm 2ae}$; sive, in omni

Triangulo, substitutis loco perpendicularis d, & segmentorum basis, e,f, eorum valoribus (utpote qui ex datis Trianguli lateribus a,b,c, facile innotescunt) habebitur pro altera Æquatione,

$$yy = \frac{aaxx - bbxx + ccxx - \frac{1}{2}a4 + \frac{1}{2}aabb + \frac{1}{2}aacc}{4xx - aa - bb + cc}.$$

Qua porro cum priore debite collata obtinetur sequens Æquatio determinata octo dimensionum, solutumque est Problema:

$$\begin{array}{lllllllll}
x^8 & -8ax^7 & +17aax^6 & -10a^3x5 & -4\frac{1}{4}a^4x^4 & +5a^5x^3 & -\frac{1}{4}a^6xx & -\frac{1}{2}a^7x & +\frac{1}{16}a^8 = 0 \\
 & & +3bb & -2abb & -9\frac{1}{2}aabb & +12a^3bb & -1\frac{3}{4}a^4bb & -2\frac{1}{2}a^5bb & +\frac{3}{4}a^6bb \\
 & & -3cc & +2acc & +6aacc & -6a^3cc & +aab^4 & +a^5cc & -\frac{1}{8}a^6cc \\
 & & & & -\frac{3}{4}b^4 & +ab^4 & -1\frac{1}{4}aabbcc & -2a^3b^4 & +\frac{3}{4}a^4b^4 \\
 & & & & +1\frac{1}{2}bbcc & -2abbcc & +\frac{1}{4}aac^4 & +2\frac{1}{2}a^3bbcc & -\frac{3}{4}a^4bbcc \\
 & & & & -\frac{3}{4}c^4 & +ac^4 & & -\frac{1}{2}a^3c^4 & +\frac{1}{16}a^4c^4
\end{array}$$

Quod si expuncta litera c, æquatio instituatur in literis a, & e: tunc quindecim membris evadet brevior, ultimusque terminus trium tantum erit membrorum: Si loco incognitæ x ponatur FC, *pro AC vero 2a, CB 2b, BA 2c, rursus devenietur ad Æquationem totidem dimensionum, sed secundo termino & fractionibus carentem;* &c.

SCHOL. I; Si rectæ DE, FG (Fig. IV, V, VI) sigillatim bisecent Triangulum ABC, sitque $DF = AD + FC + \sqrt{2ADq + 2FCq}$, tunc quadrisecabunt Triangulum; & si quadrisecent, erit $DF = AD + FC + \sqrt{: 2ADq + 2FCq}$. Fluit hoc Porisma ex priore æquatione indeterminata, quæ quadrisectionem respicit, $yy = 4ay - 4xy - 2\frac{1}{2}aa + 4ax - xx$. Etenim si ponatur $AD = p$, $FC = q$, $DF = Z$; adeoque $y = p + Z$, $x = q + Z$, $a = p + q + Z$: atque hi valores loco literarum $\overline{y,x,a}$ in æquatione hac substituantur, prodibit $Z = p + q + \sqrt{2pp + 2qq}$.

Quare si quadrisectum sit Triangulum per rectas DE, FG, sitque AD = FC, erit DF = 4 AD, & tota AC = 6 AD: Si vero AD = 1, FC = 7, erit DF = 18: si illæ = 7 & 17, erit hæc = 50: si illæ = 7 & 23, erit hæc = 64 &c. Sequitur etiam, si data quædam recta linea AC, modo quo requiritur, secta sit in D & F, & qualecunque Triangulum super data AC constitutum fuerit, posse ex punctis sectionis duas inflecti rectas, quæ Triangulum illud quadrisecent.

II. Ex collatione porro utriusque æquationis indeterminatæ constare potest, latus illud Trianguli, in quo terminantur duæ quadrisecantium normalium extremitates, nunquam posse esse maximum: Nam AD existente $= p$, & FC $= q$, DF est $= p + q + \sqrt{2pp + 2qq}$ per 1 schol; adeoque tota AC (a) $= 2p + 2q + \sqrt{2pp + 2qq}$, CD (x) $= p + 2q + \sqrt{2pp + 2qq}$, AF (y) $= 2p + q + \sqrt{2pp + 2qq}$; hinc posita $b < a$, seu $bb < aa$ quantitate aliqua l, ut sit $bb = aa - l$; si pro literis a, b, x & y, aut aa, bb, xx, yy, hi valores, eorumve quadrata in æquatione altera

$$yy = \frac{aaxx - bbxx + ccxx - \frac{1}{2}a^4 + \frac{1}{2}aabb + \frac{1}{2}aacc}{4xx - aa - bb + cc}$$

subrogentur, & æquatio ita ordinetur, ut cc ab una parte extet sola, reperietur

$$cc = \frac{32p^3q + 52ppqq + 56pq^3 + 34q^4 + 3ppl + 2pql + 24ppq + 40pqq + 24q^3 + 2pl\sqrt{2pp + 2qq}}{2pq + 3qq + 2q\sqrt{2pp + 2qq}}$$

& quandoquidem valore ipsius aa, ad fractionem ejusdem nominis redacto, *inveniatur tantum*

$$aa = \frac{28p^3q + 50ppqq + 52pq^3 + 34q^4 + 20ppq + 36pqq + 24q^3\sqrt{2pp + 2qq}}{2pq + 3qq + 2q\sqrt{2pp + 2qq}}$$

manifestum est, $cc > aa$, & $c > a$. Eodem pacto, si supponatur $c < a$, reperietur $b > a$. Quare a, non potest esse latus maximum.

At vero quia si ponatur $b > a$, seu $bb > aa$, quantitate quapiam m, reperitur

$$cc = \frac{32p^3q + 52ppqq + 56pq^3 + 34q^4 - 3ppm - 2pqm + 24ppq + 40ppqq + 24q^3 - 2pm\sqrt{2pp + 2qq}}{2pq + 3qq + 2q\sqrt{2pp + 2qq}}$$

adeoque

$$cc - aa = \frac{4p^3q + 2ppqq + 4pq^3 - 3ppm - 2pqm + 4ppq + 4pqq - 2pm\sqrt{2pp + 2qq}}{2pq + 3qq + 2q\sqrt{2pp + 2qq}}$$

evidens est, c posse esse $>$ vel $<$ a, prout hæc quantitas vel positiva est vel negativa, id est, prout $4p^3q + 2ppqq + 4pq^3 + 4ppq + 4pqq$

$+4pqq\sqrt{2pp+2qq} >$ vel $<$ est, quam $3ppm+2pqm+2pm$
$\sqrt{2pp+2qq}$ sive prout $p+q\,M\,2q\;\dfrac{-2p-89Mpq}{3p+2q+2\sqrt{2pp+2qq}}$
$>$ vel $<$ m, quorum utrumque fieri potest. Quare si major sit, latus a utroque reliquorum b & c minus erit; sed tum aliæ quoque duæ normales e medio latere inflecti possunt, idem Triangulum quadrisecantes; ut si $a=484$, $b=490$, & $c=495$, possunt optatæ rectæ educi tum ex latere a, segmentis ejus existentibus 62, 324, 98; tum ex latere b segmentis ejus factis circiter 131, 339, 20.

III. In Triangulo Rectangulo & obtusangulo latus a, in quo terminantur duæ quadrisecantium normalium extremitates, necessario medium est: cum enim subtensa anguli recti vel obtusi esse non possit (quia maximum latus esse non potest, ut jam ostensum hinc vel b, vel c subtensa hæc erit; adeoque ejus quadratum vel = vel $>$ aa + quadrato alterius, id est, (si & altera hæc supponatur $>$ a) majus duplo aa, quo tamen multo minus esse ostendit calculus.

IV. Latus, e quo inflectuntur ambæ *quadrisecantes normales, medietate alterutrius reliquorum semper majus est, quoniam enim* $\Delta DHF =$ Trap. HFCE, erit $\Delta DHF > \Delta HFE$, & $DH > HE$; cumque anguli DHF, EHF recti, & HF perpendicularis communis, erit $DF > FE$, & $DC > FE + FC > EC$. Hinc quia $CE = \frac{ab}{2x}$, erit $x > \frac{ab}{2x}$, & $xx > \frac{ab}{2}$, & $aa\ (> xx) > \frac{ab}{2}$, & $a > \frac{1}{2}b$, Similiter quoque ostendetur $a > \frac{1}{2}c$. Hinc in solo Triangulo oxygonio, & quidem illo tantum, quod æquilatero affine est, latus minimum optatam proprietatem habet, ut recipere possit duas normalium quadrisecantium extremitates

V. Posito a latere medio, b minimo, & c maximo; nempe $bb=aa-l$, & $cc=aa+m$, substitutisque in reperta Æquatione his valoribus, exurgit $4p^3q+2ppqq+4pq^3+4ppq+4pqq\sqrt{2pp+2qq}=2pqm-2pql+3qqm-3ppl+2qm-2pl\sqrt{2pp+2qq}$; unde liquet, quia prior pars est positiva, alteram quoque talem esse debere; adeoque

adeoque si m = vel > l, q fore > p; si vero p = vel > q, m fore > l: id est, si differentia quadratorum lateris maximi & medii æqualis vel minor est differentia quadratorum medii & minimi, tunc segmentum lateris medii adjacens lateri minimo majus est segmento adjacenti lateri maximo; sin vero hoc segmentum æquale vel majus illo, tunc differentia illorum quadratorum major est differentia horum. Prætereo alias Problematis determinationes.

SCIATERICUM TELESCOPICUM; OR A New Contrivance of Adapting a Telescope to an Horizontal Dial &c. by William Molyneux Esq. Fellow of the Royal Society, and of that in Dublin. h. est

Guilielmi Molineusii, Equitis, & tam Regiæ quam Dublinensis Societatis Socii, Novum inventum adaptandi Telescopium Sciaterico Horizontali, ad observanda temporis momenta interdiu atque noctu &c.

Dublini, ap. W. Norman, 1686.

Libellus hic, in quo nobilissimus Autor novum suum inventum proponit & explicat, undecim absolvitur capitibus: in quorum *primo* de usu hujus inventi agit, eumque non solum ad observationes astronomicas se extendere, sed etiam specialiter in Geographia & Nautica exerere ostendit circa longitudines locorum determinandas: Quippe ad quas, sive ope Eclipsium Solis, Lunæ & Stellarum, sive Satellitum Jovis immersione in ejus umbram aut emersione ex ea, instituendas vel maxime requiratur exactum temporis momentum, sine quo distantia horaria locorum observationis incerta est cum ipsa longitudine. Capite *secundo* rejiciuntur methodi observandi temporis momenta nunc usitatæ, partim quia incertæ, partim quia nimis operosæ. Sciaterica enim si *parva* sunt, Autoris judicio, non admittunt divisionem in minuta & minutorum partes secundas & tertias &c; Si magna, ob ma-

gnum

gnum gnomonem, umbram habent nimis incertam, & ad accuratas observationes usui esse nequeunt: utraque vero de die tantum, & Sole intense lucente, usurpari possunt. In capiendis autem die noctuve Solis aut stellarum altitudinibus & azimuthis, multa requiritur opera in magnis Instrumentis & obtinendis & tractandis; cui accedit labor calculandi triangula Sphærica obliquangula difficillimus: Quo quanquam non indigeat illa methodus, qua tempus satis commode ex appulsu Solis aut fixarum ad meridianum, aut circumpolarium ad eundem verticalem cum Polari observari potest; eam tamen non semper adhibere licet, cum non quovis instanti talis stellarum positus contingat. Suum ergo inventum Autor, quod quovis momento in usum traduci aptum sit, & reliquis quoque non laboret incommodis, cæteris longe præstare contendit. Capite

TAB. IX. Fig. VII.

tertio ipsum describitur Sciatericum Horizontale magnum in horas & minuta divisum, cujus diameter 18 pollicum, instructum stylo quadrangulari satis valido, cujus dorso *m a l b*, $\frac{1}{10}$ pollicis lato, inhæret cochlea mas, cujus ope cochlea fœmina cum brachiolis *op*, quæ sustinendæ regulæ dioptricæ *ef* inserviunt, & attolli & deprimi potest. *Circa centrum enim Horologii moventur duæ regulæ cd, cd* quæ Horizontales vocantur, quibus junctæ totidem aliæ *ef, ef*, quæ Stylares audiunt, & tam vitrum Objectivum *i* & oculare *h*, quam mensuratorem *g*, (quem vocat) seu pilos se invicem decussantes gerunt. Unum par in Fig. 7 eo in positu exhibetur, quem tempore observationis habere debet; alterum vero sciaterici plano otiose incumbit; quod enim antemeridianis Observationibus inservit, pomeridiano tempore nullius usus est. Cæterum quævis stylaris regula suæ Horizontali ita artificiose combinata est, ut sursum & deorsum, dextrorsum & sinistrorsum moveri possit, ita tamen ut latera horizontalis & stylaris regulæ Gnomoni proxima, semper sint in eodem plano, & secum invicem, & tempore observationis cum latere quoque gnomonis ipsis correspondente. Cum vero non cujusvis sit hanc divinare fabricam, hinc eadem capite *quarto* dilucide satis explicatur. Capite *quinto* docetur, quomodo Mensurator in debitum redigendus situm, ut non solum in legitima positus sit a vitro objectivo distantia; sed etiam linea Collimationis per mensuratorem ad Objectum sit parallela lateri Regulæ stylaris, ita ut

Men-

Mensurator nec declinet in sinistram nec in dextram, nec sit altior nec demissior, quam opus est. Duæ vero ad hoc præstandum viæ ostenduntur, quarum prima cum suppleri possit id, in quo methodus Sturmiana, in Actis anno 1684 p. 579 a nobis tradita, ab Autore nostro deficere judicatur (ob axem visionis etiam in tubis quadratis non rectificatis lateribus non parallelum) brevibus eandem hic inseremus: Sumantur duo paxilli ex fortissimis filis metallicis, utpote in quibus latera necessario sibi invicem parallela, & jungantur plano cuidam ita, ut longitudine pollicis atque amplius promineant. Deinde planum ita disponatur, ut illi clavi horizonti fiant exacte paralleli, & assumatur regula telescopica (aut tubus quadratus) cujus latera exactissime parallela, (quomodo vero hic parallelismus examinandus, haut absimili modo Autor antea docuit) partique paxillorum superiori ejus basis imponatur, latus vero plano admoveatur & observetur remoti cujusdam objecti punctum, in quod Mensurator incidere videtur: postmodum invertatur regula, ut latus superius jam incumbat paxillis, & eodem modo ejusdem objecti fiat observatio. Si mensurator jam eidem *adhærescat puncto, linea collimationis exacte parallela est lateribus regulæ telescopicæ: Si autem versus dextram aberret mensurator*, idem sinistrorsum promovendus; sin Mensurator adplicari videatur puncto, quod priori ad sinistram adjacet, dextrorsum removendus erit. *Sexto* Capite ostenditur, quomodo Sciatericum telescopicum rite paratum in debitum situm collocandum sit; & cum ad hoc efficiendum linea meridiana requiratur, affertur Cap. *Septimo* Methodus eandem inveniendi, ope instrumenti cujusdam Triangularis simplicissimi ABE, quod angulum exactissime rectum habet, & præterea brachiolum cum cochlea D, nec non aliam cochleam E; quibus ita disponi potest, ut ab inclinatione undecunque liberum plano Horizontali exacte congruat. Converti autem potest circa centrum F, & clavos rotundos æneos pro lubitu infixos 1, 2, 3, 4 &c. habet, quibus, ut & paxillo G, regula telescopica CH imponitur, a lapsu munienda cochleola quadam, quæ paxillo G adaptatur. Usus ejus ita se habet: Tempore antemeridiano Solstitii æstivi, v. g. hora 9, ita disponatur regula telescopica, ut Solis centrum exacte respondeat mensuratori, statimque ducatur

TAB. IX. Fig. VIII.

 linea

linea aliqua in plano Horizontali juxta latus *mn*: hora dimidia elapsa ad alium paxillum attollatur regula, & rursus capiatur Solis altitudo, ducaturque alia linea in plano Horizontali: id quod tamdiu repetatur, donec habeas tres aut quatuor observationes antemeridianas. Pomeridiano tempore curiose observetur (descendendo per eosdem paxillos, quibus adscendebatur ante meridiem) quando Sol easdem obtineat altitudines, ut totidem ac antea lineæ in plano Horizontali designari queant. Tandem anguli omnes ex puncto F bisecentur. Linea enim, quæ omnes bisecat, verissima est Meridiana. Hæc ergo methodus, cum ope stellarum, quæ duas aut tres circiter horas a Meridiano distant, eadem ratione noctu etiam in usum transferri possit, Cl. Inventori nulli earum, quæ hactenus excogitatæ sunt, inferior jure videtur. Sequitur jam caput *octavum*, quod Sciatherico telescopico utendi rationem tradit. Nempe instrumento in debitum situm redacto, regula stylaris seu telescopica ad Solem dirigitur, ita ut mensurator centrum Solis respiciat: tunc enim regula Horizontalis in limbo abscindit horam & minuta exactissime. Si noctu stella observetur, regula Horizontalis *abscindit stellæ distantiam horariam a meridiano, cujus ope facile tempus quæsitum invenitur.* Quamvis vero tempori inveniendo hoc instrumentum præcipue dicatum sit, additur tamen hoc loco, quomodo ejus adminiculo ascensiones rectæ stellarum facillime investigari possint. Capite *nono* Tabb. Ascens. rect. explicantur: *decimo* vero Astronomica temporis Æquatio ex *Flamsteedii Dissertatione operibus Horroxii posthumis subjuncta* dilucidatur. Quæ doctrina etiam ad horologia adplicatur, ostenditurque quomodo horologia pendulis instructa juxta Tabb. ad id computatas corrigi debeant. *Ultimo* tandem capite monstratur usus & calculus Tabulæ stellarum circumpolarium: v. g. Quomodo ope fili serici, aut metallici, plumbo onerati possint horæ & minuta nocturni temporis deprehendi: Quomodo duorum talium filorum adjumento linea meridiana curiose possit noctu inveniri: item quomodo ex observationibus harum stellarum horologia, clepsydræ &c. optime possint corrigi. Adjectæ vero calci libri sunt Tabulæ Ascens. rect. Solis, & plures aliæ ad usum hujus instrumenti expeditiorem necessariæ.

FRAN-

FRANCISCI SPOLETI DISSERTATIONES duæ: I. de momento, quo gravia nituntur deorsum, per datum planum; quo subjectum planum urgent; & quo planum inclinatum grave deorsum tendit: II. de Secretione bilis in Hepate.

Venetiis, 1686. in 4.

DUæ sunt Dissertationes, quas Autor exhibet, in quarum prima propositio quædam Mechanica, quam proxime elapso anno Romæ ediderat, quamque nonnulli & obscuritatis & infirmitatis damnaverant, uberius confirmatur & proponitur clarius; secunda vero ostenditur quomodo Mechanices ope secretiones fiant.

Propositio vero Mechanica est illa, de qua jam aliquoties actum in Actis Eruditorum anno 1684. p. 511, 1685, p. 262, 501; 1686, p. 96, quod nempe momentum gravis in plano inclinato ad suum momentum totale sit ut perpendiculum ad hypothenusam. Hanc ut contra Doctorem Lucensem demonstret, ita procedit:

Sit AD ad DC ut 4 ad 5, incumbatque plano CD sphæra O; ducatur Diameter NG & ex puncto sustentationis F linea FI. Hoc facto concipit NG ut jugum libræ, cujus brachia inæqualia NI & IG, centrum vero motus I. Postea investigat soliditatem partis Spæræ NI, quam, posita totius Sphæræ soliditate 20000000 ℔ invenit esse 560000 ℔; nec non segmenti IG, 19440000 ℔. Tandem horum segmentorum centra gravitatis quærit: & in minori illud TAB. IX. fig. IX.

centrum $678571 + \frac{240000}{560000}$ partes, quarum Diameter est 20000000, in altero majori 8250000, ab I distare probat; concluditque partis NI momentum esse 380000000000, partis vero IG 160380000-000000: ita ut excessus momenti partis IG supra momentum partis NI sit 160000 000 000 000, quo scil. Sphæra O deorsum nititur per planum inclinatum AC. Cum vero totius Sphæræ soliditas in radium ducta exhibeat ejus momentum in plano perpendiculari NV, 200,000,000,000,000: tandem colligitur, momentum, quo Sphæra deorsum tendit in plano inclinato dato, esse ad ejus momentum absolutum ut 16 ad 20, hoc est ut 4 ad 5. Subjungit

huic breviorem aliam demonstrationem, idem generaliter evincentem, & in Corollario prioris demonstrationis, summam momentorum corporis gravis in duobus planis inclinatis, juxta casum ab I.F.V. Act. anno 1684, p. 511 propositum, esse dicit ad ipsius momentum totale, ut 7 ad 5, non vero ut 5 ad 5, ut recentiores quidam opinentur. Ob argumenti affinitatem adhuc duæ propositiones adjectæ sunt, quarum prima docet momentum gravis in plano inclinato (hoc est, momentum quo grave substratum planum urget) ad suum momentum totale esse, ut sinum versum anguli inclinationis ad sinum totum; altera ostendit, momentum plani inclinati gravis (hoc est, momentum quo planum inclinatum deorsum tendit,) ad suum momentum totale esse, ut sinum rectum anguli inclinationis ad sinum totum.

In secunda Dissertatione Autor suam de secretione animali sententiam expositurus, rejicit tam illorum opinionem, qui eam per solam cribrationem exponunt, quam eorum, qui eam mediantibus peculiaribus in vasculis secretoriis fermentis fieri putant. Illis enim obstare censet partim, quod fluidi particulæ, *non solo contactu, ceu ab ipsis supponitur, sed etiam vinculo quodam plus minus valido vinciantur*; partim etiam quod sequeretur, per vasis cribratorii poros non solum particulas ejusdem figuræ & magnitudinis cum poris, sed minores quoque transire, adeoque exilioris liquidi egressum coerceri non posse. His vero objicit vertiginosos istos motus, qui in omni fermentatione obtinent, in angustissimis Vasorum Canaliculis celebrari non posse. Autoris vero sententia propria hæc est: Nullum a sanguine secerni posse humorem, nisi prius disrumpatur Mechanices ope nexus ille, quo secernendi humoris particulæ cum reliquis colligantur; ulterius autem aptos requiri poros, per quos dissolutæ particulæ a sanguineo gurgite eliminentur. v. g. Spiritus in cerebro secerni, quia ibi jam dissoluti sunt Mechanica vi a reliquo sanguine, & aptum inveniunt filtrum, per quod in nervos effluere possunt. Hæc ut confirmet & declaret, supponit (1) Miscibilia, quo magis agitantur & contunduntur, eo magis ipsorum particulas subdividi. (2) Quo minores in particulas miscibilia fluida dividuntur, eo validiori deinde stringi nexu, tum quia major est in parvis quam in magnis corporibus superficies, tum quia ob parvitatem *molis* decrescit

crescit *illa* vis, qua unum fluidum ab altero sejungi nititur. (3) Si fluidum heterogeneum per tubum Conicum a basi ad apicem trudatur, dissimiles illius particulas inter se colligatas sejungi posse: quum particulæ quæ per axem impelluntur, nullum offendant obicem; reliquæ vero, quo magis ab axe recedunt, eo citius internam coni superficiem offendant, & destitutæ vel imminutæ motu celerem aliarum fugam comitari nequeant. (4) Si duæ quæcunque particulæ simul colligatæ trudantur in canaliculum, cujus amplitudo minor est crassitie illarum simul sumtarum, hanc ab illa ibidem sejungi posse. (5) Si plura corpora plus minus valido colligata nexu a communi aliqua facultate comprimantur, prius exprimi quod minus cohæret. (6) Datum humorem secerni non posse in illis vel arteriis vel venis, per quas minori ruit sanguis tempore, quam quod requiritur ad secretionem dati humoris. (7) Si eadem copia liquidi per inæquales Sectiones æquali tempore transeat, sectiones esse inter se reciproce ut velocitates. (8) Singulas corporis nostri arterias esse Conicos tubos, in quibus a majori ad minorem cavitatem sanguis impellitur. (9) Diametrum datæ venæ ad diametrum *sociæ arteriæ, minorem habere proportionem dupla: solam diametrum venæ portæ ad diametros arteriarum cœliacæ & mesentericæ* simul sumtas multo majorem habere proportionem. (10) Omnibus in venis ab angustiori ad ampliorem cavitatem progredi sanguinem, solum in vena portæ ex capaciori alveo in tenuissimos dividi rivulos per jecoris parenchyma distributos. Ex hisce præsuppositis non tantum sententiam suam declarat, sed in specie quoque ad bilis secretionem descendit: Sanguinem scil. in liene quadantenus solvi, semisolutum progredi in venam portæ, ubi tardius moveatur, ne bilis particulæ magis dividantur, sed potius dispersæ simul coeant; tandem vero crassiores bilis particulas hepatis parenchyma ingressas, in tenuissimos venæ portæ canaliculos distribui, & in ipsarum angustiis facillime a sanguine secerni.

RAYMUNDI MARTINI ORDINIS PRÆDICAtorum Pugio Fidei adversus Mauros & Judæos, cum Observationibus Josephi de Voisin, & Introductione Jo. Benedicti Carpzovi, qui simul appendicis loco Hermanni Judæi opusculum de sua conversione ex MSCto Bibliothecæ Paulinæ Acad. Lips. recensuit.

Lipsiæ, Sumptibus Hæred. Friderici Lanckisii, 1687, in fol.

Sextus

Sextus & decimus jam vertitur annus, ex quo ſumme Venerandus noſter Carpzovius ſui in Profeſſione Hebræa celeberrimi Anteceſſoris & de tota Eccleſia Orthodoxa longe meritiſſimi Theologi D. Geieri b.m. vota expleturus, Operis a *Raymundo Martini* conſcripti, & Pariſiis a *Joſepho de Voiſin* cum obſervationibus in lucem publicam emiſſi, novæ editioni in popularium uſum parandæ manum admovere cœpit, ſed certior redditus hoc negotium jam occupaſſe Virum quendam celeberrimum, quicquid de Raymundo Voiſiniano mente conceperat, prorſus depoſuit. Aſt cum alterius editio per ſedecim annorum ſpatium exſpectata non prodiret, & ſuperiori anno ad finem decurrente aliquid ad prelum ab ipſo poſceretur, ad vetus illud propoſitum quaſi poſtliminio reverſus, Pugionem illum Raymundi cum Voiſinii obſervationibus integrum e Pariſina editione exprimendum dedit, nihil quicquam immutans, & ne paginarum quidem numeros, quos ideo ad oram ubique deſcribi juſſit, ut indices primæ editionis locupletiſſimi eo reſpicientes nullius emendationis indigerent. Ut tamen orbem litteratum, quem ob præclara ingenii ſubtiliſſimi monumenta jam *obſtrictiſſimum habet, ſibi magis devinciret, Operi Raymundo-Voiſiniano non tantum elegans Hermanni Judæi de ſua Converſione* opuſculum, e MSS. Bibliothecæ Paulinæ Academiæ Lipſienſis recenſitum ſubjunxit, ſed & ſuccinctam non minus quam accuratam Introductionem in Theologiam Judaicam præmiſit, eamque in duodecim capita diſtribuit, ſuum cuique ſummarium una theſi rotunde comprehenſum præfigens. In *I Capite* oſtendit Theologiam Judæorum, perinde ut Ethnicorum, Muhammedanorum, Hæreticorum, per abuſum Theologiam nuncupari, & adducit varia nomina, quibus Judæi ſuam Theologiam inſigniant. In *II Capite* declarat, Judæorum nomen initio patronymicum fuiſſe, ſed poſtquam decem tribus ſuperſtite Regno Judaico in captivitatem abductæ ſint, regnumque adeo Iſraeliticum deſierit, cœpiſſe hoc nomen religionem magis & profeſſionem notare; late igitur ſumtum hoc vocabulum, & quatenus quidem Religionis nomen eſt, commode tribui etiam iis, qui ante Judam, nominis Judaici autorem, vixere, adeoque nil obſtare, quo minus Theologia Patriarcharum cum ante-tum poſt-diluvianorum dicatur Judaica, cum illorum *Theologia*

in

in præcipuis Religionis capitibus quoad rem eadem fuerit cum Theologia, quam post Abrahami & Jacobi tempora credentes profitebantur. Judæos postmodum in Veteres & Modernos ita distinguit, ut Veterum ætatem inde ab Abrahamo, eo quod Deus illo e patria reverso primum sibi populum Judaicum separarit, usque ad adventum Christi deducat; Modernorũ inde a Christi adventu usque ad seculi consummationem extendat, insimul observans, Veterum Judæorum Theologiam fuisse veram, Modernorum autem a veritate abire, multisque erroribus scatere. In *Cap. III* docet, duas sectas, Pharisæorum scilicet atque Sadducæorum, præ cæteris in corrupta Ecclesia Judaica *olim* eminuisse, & licet alii subinde fuerint, qui in quibusdam ab istis dissentirent, ad alterutram tamen harum vel pertinuisse, vel certe reduci posse. Sic ad Pharisæos, quos ab *Hasidæis* ortos esse tradit, Essæos referendos esse, cum eadem pene cum illis placita habuerint, nisi quod in villis libentius quam in urbibus Eremitarum more vixerint: utramque etiam sectam tam Hillelistarum quam Schammaistarum hæresi Pharisæorum aperte adhæsisse: Sadducæorum & Bajthosæorum sectam in Schola *Antigoni Sochæi* e male intellecta Præceptoris sententia, *Deo non esse mercedis gratia serviendum*, autoribus Zadoko & Bajthoso prognatam, unicam esse, nominibus tantum sic distinctam, & a Pharisæis cæterisque Judæis a Zadoko potius & frequentius, quam a Bajthoso denominatam, quod ille in sententia propugnanda rigidior, hic mollior paulo esset, præterea & ipsi sectarii Bajthosi ab altero ejusdem hæreseos Autore Sadducæi denominari mallent, ne infamia præceptoris Bajthosi, quem spurium esse noverant, sibi pro opprobrio objiceretur: Judæos omnes hodie in duas sectas Rabbanitarum, præter Mosis & Prophetarum scripta, traditiones orales opere Talmudico comprehensas amplectentium, & Karræorum, legem oralem & traditiones Talmudicas omnes rejicientium, nec aliud fidei vivendique rationis fundamentum recipientium, quam solam scripturam Mosis & Prophetarum, dividi, illosque Pharisæorum, hos Sadducæorum esse propaginem. In *Cap. IV* observat Sectam Karræorum obscuram esse, & Europæ propemodum ignoratam, ac paucissimorum librorum ab ipsis editorum, eaque occasione recensitorum, notitiam ad nos pervenisse: Sectam

vero

vero Rabbanitarum prævalere, eique omnes Judæos Europæ *incolas* esse addictos, adeoque Theologiam Judaicam eandem esse, quæ Rabbanitarum. In *Cap. V* definitionem Theologiæ Judaicæ modernorum Rabbanitarum proponit, propositamque per partes solide enuclat, atque inter alia pervulgatum errorem, *omnes Judæorum traditiones Talmude comprehendi*, perstringit, demonstrando istas duplicis esse generis, Talmudicas alias, alias Kabbalisticas, illasque practicas, circa vetitum & licitum decernentes, has theoreticas, arcanos legis sensus & mysteria ibi recondita recludentes. In *Cap. VI* ad divisionem Theologiæ Judaicæ procedit, ostendens duas illius esse partes, unam מעשה בראשית Opus Breschith, alteram מעשה מרכבה Opus Mercaba, atque in his tradendis data opera tenebras quærere Rabbinos, ut sese invicem non intelligant ipsimet, ac multo minus a Christianis solide percipiantur. Ut vero hanc densissimis tenebris involutam, nec ab aliquo hactenus satis explicatam materiam clariorem redderet laudatissimus Autor, primum de partitione illa verba e Joh. Reuchlini lib. I de Arte Kabbalistica, (quæ eidem Archangelum Burgonovensem Commentario in *Kabbalistarum dogmata, paucis quibusdam omissis, suffuratum fuisse observat*) plene in medium adducit, atque ex iisdem ad mentem R. Josephi Castiliensis, quem in hoc negotio secutus est Reuchlinus, Theoremata quædam format, dignissima, quæ, prout ab ipso Autore Celeb. concepta sunt, B. L. oculis subjiciantur. Ita autem, præteritis, quæ ad pleniorem eorundem diductionem faciunt, apud illum leguntur:

I. *Prima pars* Theologiæ Judaicæ dicitur מעשה בראשית *opus creationis*, a prima Geneseos voce, qua rerum naturalium creationem describere Moses incepit: *Secunda pars* dicitur מעשה מרכבה *opus currus*, a visione currus seu quadrigæ Ezechieli facta Cap. I, 1. sqq. Illa enim circa res naturales a Mose in primis Geneseos capitibus descriptas; hæc circa res divinas Ezechieli in illa visione revelatas occupatur. II. Opus *Breschith* primo, & opus *Mercaba* secundo loco ponitur, *ordine doctrinæ*; alias *ordine dignitatis* opus *Mercaba* merito præcedit, & opus *Breschith* sequitur.

III. Utriusque partis *principium* est Scriptura S. traditionibus suffulta, sed aliis traditionibus innititur prima, opus *Breschith*, aliis

aliis secunda, opus *Mercaba*: illa Scripturæ sensum *literalem & tropologicum*; hæc sensum *allegoricum & anagogicum* attendit. Suntque adeo partes omnino distinctissimæ, & nullo modo confundendæ.

IV. Licet distinctissimæ sint partes, neutra tamen sine altera doceri potest. Nam *altera sæpe alterius sensa mutuatur, & ad suum desiderium trahit*, h. e. in explicando opere *Breschith* subinde aliquæ traditiones ex opere *Mercaba* allegandæ, & dum opus *Mercaba* addiscimus, sæpe ex opere *Breschith*, quod jam didiceramus, quædam repetenda sunt.

V. Prima pars sive opus *Breschith*, est *practica & activa*, atque in faciendo & intermittendo consistit; secunda, seu opus *Mercaba*, est *theoretica* & *speculativa*, atque sola contemplatione absolvitur.

VI. *Objectum* operis *Breschith* est עולם הזה mundus præsens, quippe qui corporeus, visibilis, sensibilis & materialis est, atque adeo includitur hic, quicquid ad vitam in hoc præsenti mundo bene traducendam spectat, cura rei tam publicæ quam privatæ, ritus & consuetudines ubique domi ac foris, pace & bello, in forensibus & moralibus observandæ. *Objectum* operis *Mercaba* est עולם הבא *mundus venturus*, quippe qui incorporeus, invisibilis, intellectualis seu mentalis & idealis est, & הבא *futurus dicitur saltim quoad nos*, & ratione fruitionis nobis post hunc mundum demum futuræ. *In se* enim ab æterno, adeoque ante hunc mundum fuit, æque ut post hunc mundum in æternum durabit. Huc igitur pertinet, quicquid de Deo, ejusque existentia, essentia, attributis, & cæteris in arbore Kabbalistica delineatis traditur, non exclusis iis, quæ de Sanctis Spiritibus, deque animæ immortalitate ejusque post mortem statu tam beato quam infelici revelata sunt.

VII. Doctores primæ partis, *operis Breschith* dicuntur *Talmudistæ*, & hi Scripturam ac comprehensa in ea 613 legis præcepta tam affirmativa quam negativa, non modo per acceptas a Majoribus traditiones explicant, sed & inculcant, atque ad eorum observantiam exhortantur. Doctores secundæ partis, *Operis Mercaba* dicuntur *Kabbalistæ*, & hi Scripturam mystico quodam modo a Majoribus accepto exponunt, atque mysteria ibi latentia eruunt.

VIII. *Effectus* operis *Breschith* est timor Dei servilis; operis *Mercaba* timor Dei filialis.

IX. *Finis* partis utriusque junctim sumtæ alius esse non potest, quam totius Theologiæ Judaicæ, nempe חלק לעלם הבא pars in futuro mundo; speciatim tamen finis operis *Breschith* est felicitas corporalis & temporalis sub adventum Messiæ obtinenda, finis operis *Mercaba* est felicitas spiritualis & æterna, cujus prægustum aliquis ex istis speculationibus in suavissima animi quiete & tranquillitate percipit.

Quibus Theorematis propositis notat R. Mosis Maimonidis doctrinam de opere Breschith & opere Mercaba a R. Josephi Castiliensis plane esse diversam, & quamvis de utroque opere Majemonidem secutus jam egerit Voisinius *in observat. ad Procemium*, cum tamen paucissimis, & primoribus saltim labris rem attigerit, illius quoque doctrinam, ut rectius de ea constet, in certa theoremata cogit, quæ in gratiam B. L. huc itidem transferre nulli dubitamus. Sunt autem sequentia: I. Principium utriusque operis *Mercaba* & *Breschith*, est Scriptura S. suis traditionibus innixa, inprimis autem quinque illa Præcepta, primum de Dei existentia *Exod. XX, 2.* secundum de Dei essentia, & quod non alius sit, quam יהוה Exod. *XX, 3.* tertium de Dei unitate *Deut. VI, 4.* quartum de Dei dilectione, *ibid. v. 5.* quintum de Dei timore *ibid. v. 13.*

II. Utrumque opus, opus *Breschith* & *Mercaba* sunt duæ scientiæ Theoreticæ ad Theologiam Judaicam pertinentes, quas conjunctim veteres פרדס *Paradisum* appellarunt.

III. Opus *Breschith* est Physica, opus *Mercaba* est Metaphysica seu doctrina transcendentalis.

IV. *Objectum* operis *Breschith* sunt orbes cœlestes, stellæ, elementa, homo ejusque essentiales partes, quibus constat, item plantæ, metalla, lapides, &c. *Objectum* operis *Mercaba* sunt Deus & attributa divina, item angeli eorumque gradus & ordines.

V. Utriusque studium studio Talmudico contradistinctum est, neque suscipiendum, nisi ab eo, qui studium Talmudicum absolvit.

VI. Doctrina *Talmudica* de vetito & licito sufficit homini ad salutem: doctrina operis *Breschith* & *Mercaba* tantum facit ad majorem excellentioris Theologi perfectionem.

VII. Commodum ex studio utriusque operis Breschith & Mer-

Mercaba ad Theologum redundans, omnino eſt longe maximum: conducit enim ad meliorem ſui cognitionem.

VIII. Non eſt tamen omnium, in adyta utriusque ſapientiæ Breſchith & Mercaba penetrare, cum plerumque intellectus ad aſſequenda hæc Myſteria non ſit capax.

IX. In utroque opere docendo cautos eſſe oportet Magiſtros, tum circa Auditores, ne quoslibet promiſcue admittant, tum circa materiam docendique methodum, ut ſumma tantum & generalia capita, & ipſa *illa* non aperte, ſed certis obvoluta involucris tradant.

X. Auditores uno plures non admittendi, & unicus ille explorandus primum eſt, an ſit idoneus hujus ſcientiæ auditor; major tamen intellectus requiritur in auditore operis Mercaba, quam operis Breſchith.

XI. Modus & methodus docendi conſiſtit partim in orali traditione generalium doctrinæ capitum, cæteris propriæ Auditoris ſpeculationi relictis, partim in eorum etiam, quæ traduntur, occultatione & obvelatione.

XII. Quantumcunque vero huic ſtudio quis incumbat, nunquam tamen ad ἀκμὴν perveniet, hodie præſertim, ubi maxima pars hujus ſapientiæ intercidit. *Expoſita ſic utriusque Doctoris* Judaici Joſephi Caſtilienſis ſcilicet & Moſis Maimonidis de opere Breſchith & Mercaba diverſiſſima ſententia, Maimonidis opinionem, utpote in Talmude traditam inter Rabbinos regnare obſervat, & epicriſin accuratiſſimam de argumento hoc in Theologia Judaica difficillimo ſubjungit, conjiciens, antiquiores Judæos totam Theologiam in has duas partes, *Opus Breſchith & Opus Mercaba*, adæquate diviſam voluiſſe, quarum *illa* pro objecto haberet Religionem, prout in Scriptura ſe Deus cognoſcendum colendumque revelavit; *hæc* vero mere eſſet μυστηριώδης, *myſtica*, & pro objecto haberet myſteria in Religione illa, quæ maximam partem typica erat, inprimis in ceremonialium & forenſium legum obſervatione recondita: poſtea declinante ad Phariſaiſmum Judaiſmo, *priorem illam partem* in doctrinam Talmudicam degeneraviſſe, *poſteriorem* vero tranſiiſſe in nugas Kabbaliſticas, itaque veterum Judæorum veſtigia legiſſe R. Joſephum Bar Abraham Caſtilienſem, qui opus Breſchith Talmudicis, opus Mercaba Kabbaliſtis adſcripſit; R.

Mosen Maimonidem autem ad ipsiusmet Talmudis ductum utrumque vindicasse Kabbalistis, Talmudicæ doctrinæ contradistinctum.

In *Cap. VII* exponit studium Theologiæ a Judæis in tres classes distribui, ac Biblicum pueris & adolescentibus, Talmudicum juvenibus & viris, Kabbalisticum denique senibus assignari docet.

In *Cap. IIX* ostensurus Theologiam Judaicam quoad modum proponendi esse vel mythicam vel manifestam, demonstrat, omnibus Orientalibus rationem docendi parabolicam a multis retro seculis fuisse frequentatam: quosdam eundem facere Æsopum, notissimum illum fabularum ingeniosarum architectum, cum Asapho, celebri illo in aula Davidis Theologo & Poeta, ob nominis convenientiam: Parabolas de divite epulone & Lazaro Luc. XVI, 19. de operariis in vinea Matth. XX. 1. de quinque prudentibus ac totidem fatuis virginibus Matth. XXV, 1. aliasque, quibus Christus usus fuit, a Judæis Talmudi esse illatas, neutiquam autem, ut perperam statuit Robertus Sheringhamius *Præf. in Codic. Talmud. Joma cum versione & Comment. a se editum*, a Christo e Rabbinorum scriniis excerptas: Fabulas Talmudicas reconditum ac mysticum habere sensum, *si vel maxime a rudi atque infrunita inter Judæos plebe ad literam intelligantur: A Maimonide tria hominum genera* observari circa has fabulas occupatorum, primum eorum, qui illas credunt ad literam, prout sonant, neque ullam omnino subesse interpretationem mysticam opinantur, sed ea omnia, quam impossibilia etiam sint, pro rebus utique revera existentibus habent; alterum eorum, qui non tantum fabulas sapientum literaliter, ut sonant, intelligunt, sed etiam tanquam stolidas vituperare audent; tertium illorum, qui recte fabulas intelligunt: non solum Maimonidem, sed & alios Rabbinos fabulis Talmudicis mysticum tribuere sensum: errare proin viros doctos, qui talia contra veterum mentem ad declinandum saltim pudorem, quem illa somnia sapientibus moveant, a recentioribus Rabbinis sic excogitari contendunt: a parabolica veterum Judæorum docendi methodo natam esse distinctionem Theol. Judaicæ in mythicam & manifestam, in quarum priori dogmata sub fabularum tegumentis occultantur discentium studio eruenda, in posteriori vero absque omni involucro traduntur manifeste.

In *Cap. IX.* tradit divisionem Theologiæ in Cateche-

techeticam & Acroamaticam esse antiquissimam & Judæis pariter atque Christianis usitatam: R. Mosen Maimonidem in usum Theologiæ Catecheticæ tredecim fidei articulos, Christianæ potissimum religioni oppositos, ad imitationem Christianorum Symbolum Apostolicum profitentium, composuisse, in Judaismo hoc nomine etiam receptos, quippe quos non in scholis tantum memoriæ mandare jubentur pueri, sed & libellis precum insertos quotidie promiscue omnes recitant: præter laudatum R. Mosen Maimonidem de juventute Judaica aliisque Hebræis bene mereri voluisse R. Abrahamum ben Chananja Jaghel, Monzelizensem Italum, scripto catechetico *libello*, quem Venetiis primum anno Christi 1595 typis Jo. de *Gara* juris publici fecerit, titulo לקח טוב *doctrinæ bonæ* ex *Prov.* IV. 1 mutuato, in quo omnem institutionem Catecheticam quadraginta duabus Rabbini, seu Præceptoris quæstionibus, totidemque discipuli responsionibus absolverit. Cujus Rabbini, Judaismi aliquando acerrimi assertoris, tandem grandævi ejurata religione Judaica ad Christianos transgressi, & Romanam quidem Religionem sub Pauli V. Pontificatu amplexi, Catechismus A.C. *1658 Amstelodami* recusus ad verbum postea recensetur, *adjecta versione latina ante undetriginta annos a Celeb. Autore* summa fide jam adornata.

In *Cap. X* Theologiam Judæorum Acroamaticam in *Masorethicam*, quæ pro conservanda legis scriptæ integritate & incorruptione laborat; *Exegeticam*, quæ in verum sensum legis cum scriptæ tum oralis inquirit; *Didacticam*, quæ conclusiones seu fidei vitæque canones ac theses utraque lege, scripta & orali, comprehensas systematice tradit; *Polemicam*, quæ religionis suæ placita contra extraneos defendit, eorumque vicissim, maxime Christianorum dogmata impugnat; *Historicam*, quæ veritatem traditionum suarum ex antiquitate, & concatenata per quælibet secula propagatione & conservatione demonstrat & vindicat; *Liturgicam*, quæ ritus & ceremonias publice privatimque, quamdiu in exilio versantur, pro diversitate locorum & temporum observandas describit; *Asceticam*, quæ pœnitentiam, pietatem & cæteras virtutes inculcat, simulque ad patientiam & constantiam, intermixtis consolationibus, exhortatur; *Homileticam*, quæ in habendis ad populum concionibus occupatur; *Kabbalisticam*,

quæ mysteriis investigandis dat operam; distribuit, easque singulas exactissime describit, adductis insimul Autoribus, e quibus luculentior earum Theolog. Judaicæ partium notitia hauriri queat. In *Cap. XI* adducit præcipuos Autores, qui primo statim seculo inde a Christi in cœlum exaltatione usque ad nostra tempora contra Judæos, quamvis diversimode, scripserunt; ac prudentissime monet, optimam & Theologiæ Studiosis maxime proficuam fore rationem, si Theologia Judaica ad modum Systematis LL. CC. in Christianorum scholis usitati per theses, & ectheses traderetur, atque insuper innuit, seipsum cœpisse secundum illam methodum a nemine hactenus observatam, systema aliquod Theologiæ Anti-Judaicum Auditoribus suis publice proponere, quod etiam brevi tempore speravit absolutum iri, nisi ad alios labores ipsum Deus vocasset: promittit tamen se illud, supremo Numine vitam, vires & non nihil otii concedente horis succisivis continuaturum esse, cum nondum ab instituto prorsus recesserit; cujus interim ideam exhibuit, ut deficiente se alius ad suscipiendum laborem excitetur, cui lampada paratissimus, cum omni, quem collegit, apparatu tradere cupit.

In *Cap. XII* agit de præclarissimo opere *Anti-Judaico, scilicet Raymundi Martini Pugione fidei, qui seculo XIII, A.C. 1278 scriptus* totos quadringentos annos in monasteriis Dominicanorũ delituit, donec eum inde Josephus de Voisin in lucem primus e quatuor MSS. produceret Parisiis anno 1651 plurimorum testimoniis, approbationibus, encomiis ab Autore Celeberrimo singulari studio atque industria recensitis, exceptum.

ילקוט הנקרא שמעוני חלא חוא חחבור הגדול שחבר הרב רבי שמעון ראש הדרשנים ז"צל מק"ק ורנקבורט:

JALKUT SCHIMHONI: PERA, quæ vocatur, SIMEONEA, sive opus illud magnum, quod concinnavit Rabbi Simeon Princeps Concionatorum, b.m. Francofurtensis.

Francofurti ad Mœnum, anno, 447 computationis minoris hoc est, A.C. 1687, in fol. Voll. duo.

Magni

MAgni inter suos nominis est operis hujus compilator Rabbi *Simeon*, Synagogæ quondam Francofurtanæ concionator: de cujus ævo inter eruditos non equidem satis constat; floruisse tamen anno mundi 5070 (Christi 1310) putatur R. *Asarjæ* in Meor Enajim, quem sequuntur R. *David Gans* in Zemach David anno 5070 & R. *Schabbethai Strimer* in Siphte Jeschenim f. 99. col. 4.

Argumentum libri (*collectanea Medraschica in universa Biblia complexi*,) notius est, quam ut pluribus enarrari opus sit. Conferantur modo, quæ de eo obiter in Actis anno 1684. p. 8. 9. diximus, dum aliud *Jalkut* sive *Peram Rabbinicam* (ab autore R. *Ruben* filio R. Hoschke *Rubeniticam* cognominatam) excuteremus.

Quamvis autem & *Thessalonicæ* & *Venetiis* & *Cracoviæ* & *Liburni* Jalkut hoc editum fuerit, editionum tamen harum exempla, quotquot hodienum supererant, non nisi magno ære indicari consueverant. Unde Judæis non minus ac nostratibus Rabbinicæ literaturæ cupidis gratissimam hanc Francofurtensem fore, nulli dubitamus. Est ea ad Liburnicam editionem exacta ac recensita, sique chartam & typos spectes, nitidior est omnibus omnino, quotquot in Germania impressi sunt, Rabbinicis cujuscunque generis libris, adeo ut hac in parte nihil cedat elegantissimæ Abarbanelis anno superiori apud nos curatæ editioni.

ספר בית יהודה והוא חידושי תוספות שבאגדות ששה מסכתות
דהיינו יבמות כתובות קידושין גיטין חולין
בבא קמא:

SEPHER BETH JEHUDA; Liber DOMUS JUDÆ. Hoc est: Novæ observationes in illas Tosephoth *sive Additiones Talmudicas, quæ agunt de* Aggadoth *sive historiis allegoricis sex tractatuum Talmudicorum, nimirum* Jebhamoth, Kethubboth, Kidduschin, Gittin, Cholin, Babha Kama. *Autore R. Jehuda Ben R. Nisan, p. t. Archisynagogo Calissiensi.*

Solisbaci, per Mosen Ben Uri Scharga anno 447. id est, Christi 1687, in 4.

Sub

SUb ipsa auspicia Actorum anni 1685 recensuimus *Chiddusche Aggadoth*, sive novas explanationes vel observationes in historias Talmudis *universi* allegoricas, autore *R. Samuele Eliesare Ben Jehuda*. Simili labore quoad sex (in libelli titulo enumeratos) Talmudis tractatus defunctus est adhucdum superstes Calissiensium Archisynagogus R. *Jehuda*, cujus filius R. *Benjamin* præsentis opusculi editionem accuravit. Potissimum vero solicitus autor est de dubiis, quæ authoribus *Tosephoth* Talmudicarum vel ex Gemaræ vel Glossæ Raschianæ verbis subnata sunt, aut etiam subnasci debuissent. Eodem studio confecit in eosdem Tractatus *Chiddusche Halachoth* sive *observationes novas in constitutiones juridicas*, hactenus ἀνεκδότους. Illas autem publici quoque juris facere idem autoris filius in se recepit.

Notamus hac occasione *Ebraice* Francofurti anno 444. (i. e. Christi 1684.) in 4. impressum fuisse illum ipsum ספר הגלגולים Sepher Haggilgulim, *Librum de Revolutionibus animarum* R. Isaaci Loriensis, qui ex Viri perillustris versione in Kabbalæ Denudatæ Tomo II Latine extat, Kabbalæque studiosis satis inde innotuit.

JO. CHRISTOPHORI VVAGENSEILII, D. & in Acad. Altdorfina Professoris Exercitationes sex, varii argumenti.

Altdorfii Noricorum: prostat Noribergæ, apud Pauli Fürstii hæredes, 1687, 4.

VAriæ doctrinæ, quam inusitato exemplo excolit celeberrimus *VVagenseilius*, novum documentum dedit, editis his varii argumenti Dissertationibus; quibus in diversorum studiorum campos effusus, jucundissimas materias inde depromtas ingenio fertili ac præstanti eloquentia pertractavit. Hæ cum inter se, præter elegantiam, quæ omnibus propria est, nihil commune habeant, singulas recensere & præcipua earum capita annotare juvabit. PRIMA de *Symbolorum heroicorum*, quæ Galli *Devises*, Itali *Imprese* vocant, natura & constitutione agit, & quanta ingenii præstantia, quanto doctrinæ apparatu, ad conficienda ea opus sit, & quam

pauca

pauca, imo nulla hactenus vulgata omni ex parte mensuras & leges eorum impleant, ostendit. Præcipuus qui artis hujus præcepta tradiderit, laudatur *Emanuel Thesaurus*, qui ex ipso Aristotele, etsi in argumentis aliis is versatus esset, ea depromserit, inque artis formam, edito libro Italico, hanc scientiam redegerit. Ex hoc potissima capita in Latinam conversa linguam a p. 14. usque ad p. 43. profert, & ad ea exactum adeo celebratum Ludovici XIV moderni Gallorum Regis heroicum symbolum, quod Solem universum terrarum orbem illustrantem, adjecto lemmate, *Nec pluribus impar*, exhibet, non satis sibi constare asserit p.8 & seqq. etsi Menestrerius singulari opere, sub titulo *La devise du Roy justifiée* Parisiis 1679 edito, istud numeris omnibus absolutum demonstrare allaboraverit. Longe accuratius ad leges hujus artis (cujus inventionem Paulo Jovio *tribuit*, excultam autem eam a Scipione Bargaglio tradit) compositum, inque ideã symboli perfectissimi cœlo quasi descendisse Ludovici XII Gall. Regis symbolum, quod histricem undique aculeos jaculantem cum lemmate, *Eminus & Cominus*, referebat, ex Thesauro pronunciat, etsi id ipsum etiam non omni censura careat, *quam a Thesauro eodem institutam p.42. memorat, & perfectissimi symboli definitionem p. 40. 41 tradit, a Thesauro concinnatam*, qui tantæ difficultatis opus esse asserit symbolum plene planeque perfectum excogitare, ut ingenii humani acies vix ac ne vix quidem sufficiat conficiendo uni, quod omnia requisita (quorum viginti & amplius enumerantur) impleat. Quamvis autem rigidæ adeo sint symbolicæ Thesauri leges, duo tamen a se composita profert ingeniosissimus Wagenseilius; alterum honori *Jo. Lud. Praschii* Consulis Ratisbonensis doctissimi, alterum gloriæ Potentissimi Electoris Bavariæ *Maximiliani Emanuelis* (cujus celsissimo etiam Nomini integer hic liber est inscriptus) consecratum: quorum istud Canem portæ custodem, hoc Leonem generosum ore cruento horridum refert; & utrumque non iis solum, quas Thesaurus requirit perfectionibus omnibus, sed pluribus etiam gaudere ostendit.

Exercitatione SECUNDA, postquam arcana quædam steganographica Trithemii & Schvvenderi protulisset, ac per sanguinem occulte aliquid nunciandi alteri significandique modos recensuisset, quidque dubitandum circa eos sit monuisset; arcanum

quoddam revelat abs se excerptum e ſplendido quodam volumine manuſcripto, ſchedas arcanas Paracelſi, Thurnheuſeri, Agrippæ, aliorumque magni nominis Alchymiſtarum, poſt eorum obitum repertas, complexo; quod ante annos viginti duos in bibliotheca Scorialienſi vidiſſe ſe refert, ſed in funeſto illo Scorialienſi incendio cum univerſa bibliotheca anno 1671 flammis abſumtum fuiſſe metuit. Hujus arcani, quod a p.69. ad p.75 uſque fuſe deſcribitur, ope amicos toto orbe ſejunctos, quorum neuter, ubi terrarum gentiumque alter degat, habet perſpectum, omnia animi ſenſa, absque ſermone vel literis internunciis, invicem expromere & quaſi colloqui poſſe: eadem etiam opera poſſe parari candelam, cujus ea indoles, ut quoad homo aliquis ſuperſtes vitam agit, flammam ea ſervet; illo autem fato ſuo proximo, exile ac tenue lumen ſpargat, idque cum mortuo penitus amittat, ex iſto manuſcripto tradit: præſtari tamen a ſe ea poſſe, quæ divinum hoc, ut p.76. appellat, Fragmentum promittit, ipſe inficiatur p.58. Chymicorum autem & Medicorum examini, (quando ex oleo ſanguinis humani, cujus beneficio arcanum ſteganographicum, & candela vitæ fatique humani æmula conſtat, *adverſus epilepſiam, peſtem, hydropem, & præcipue podagram, vulnerata item quæcunque, nemini antehac* cognita nova remedia peti poſſe aſſeritur p.73.) univerſa hæc ſubjicit, quorum ſuffragia avide procul dubio expectabit orbis litterarius. Subjungitur huic exercitationi libellus Hebraicus *de ſanitate conſervanda*, vorſa oratione conſcriptus eum in modum, quo Latina lingua ſub Scholæ Salernitanæ nomine evulgatus libellus metricus nemini ignotus eſt, ad cujus imitationem quoque Hebraicum eſſe confectum, doctiſſimus Editor p.77. ſuſpicatur, & a Polono Judæo eſſe compoſitum, qui Maimonidem magis quam Galenum familiarem habuerit, etſi ad auctoritatem hujus provocarit; Cracoviæ autem anno 1669 typis vulgatum, indicat.

Exercitatione TERTIA, a Rabbi *Juda Leone* Hebraico idiomate ſcripta Commentatio hiſtorica, de poſtrema Pragenſi invaſione a Suecis duce Konigsmarkio anno 1648 facta, exhibetur, quam non indignam exiſtimavit clariſſimus Editor, in qua interpretanda & Latine reddenda induſtriam exerceret. Narrantur hic nonnulla, quæ ab aliis ſunt præterita, qui geſtorum iſtorum narratio-

rationem contexuerunt; præ cæteris calamitates, quas Judæi in ista expugnatione urbis minoris Pragensis perpessi sunt a Suecis militibus, recensentur, & quæ singulis diebus, tam a Suecicis quam Cæsareanis copiis gesta sint, exponuntur.

Exercitatio QUARTA librum Hebraicum Geographicum prodit, quo *R. Petachiæ* iter, quod is seculo duodecimo per Tartariam minorem & Asiæ quasdam regiones susceperat, ac veterum Patriarcharum, Regum ac Prophetarum sepulchra (de quibus multa fabulosa narrantur, ut de Baruchi p. 177. 192. de Ezechielis p. 179. & seqq. de Esræ p. 185. de Danielis p. 186. sepulchris) inviserat, descriptum est, eum in modum quo R. Benjaminis Tudelensis, cui Petachias coævus censendus, itinerarium compositum est. Ipsum autem Petachiam hujus hodœporici autorem non esse, sed alium quendam, & forte fratres ipsius, R. Isaacum & R. Nachmanidem ex schedis ejus, & iis quæ viva voce narrare solitus fuerit, istud collegisse & contexuisse, siquidem de ipso in tertia persona sermo institutus est, annotat Cl. Editor: qui ex MSC. exemplari, quando typis excusam editionem videre ipsi non contigit, librum hunc evulgavit, Latinamque ejus versionem adjecit, & depravatorum locorum emendationes p. 201. subnexuit.

QUINTA Exercitatione *Albertum Wallensteinium* Megapoleos & Fridlandiæ ac Sagani Ducem (quem rectius *Waldsteinium* appellari p. 205. asseritur) adolescentem in Academia Altdorfina substitisse ac literis operam dedisse, & anno 1599 Rectore Nicolao Taurello nomen ipsius Academicæ matriculæ insertum, neutiquam vero eum fœdo carceri academico unquam intrusum, ob male tractatum famulum, quod vulgo fertur, sed ære solum mulctatum fuisse, ostenditur. Præterea traditur, seditiosorum per Austriam superiorem rusticorum antesignanum, qui *Studiosi* appellatione passim in illorum temporum historia venit, vero nomine *Danielem Kundmannum* dictum fuisse, natione Bohemum, anno 1620 matriculæ Altdorfinæ inscriptum.

Ultima denique SEXTA Exercitatione jurisjurandi religio prolixa fabella, de Dihone quodam jusjurandum, quod morienti patri, opulento viro, Salomoni, de mari non adeundo, peregrinæ item conjugi, de reditu ad ipsam dederat, minus servanti, & propterea

plurimas calamitates ac ærumnas perpesso, ac vita tandem *misere* privato, inculcatur. Hanc ab Arabibus contextam, ex eorum lingua in Hebræam transtulerat *R. Abraham Maimonides* magni illius Moysis Maimonidæ filius: quam interpretationem ab Africanis Judæis Septæ ad fretum Herculeum nactus clarissimus Editor, commenti hujus amœnitate captus, Latinitate donavit; eruditum Hebraicarum literarum interpretem hoc æque, ac cæteris, quæ memoravimus, monumentis haud alibi obviis, in sermonem Latinum eleganter conversis, erudito orbi, qui reliquam ejus sacram & profanam eruditionem suspicit, se exhibens.

TAB. X. Fig. I.

ANDREÆ ERASMI A SEIDEL, NOBIL. MARchici, de Numo Vetranionis aureo singulari Wratislaviæ reperto Epistola ad Amicum.

Wratislaviæ ex Hæred. Baumannianorum typographia 1687, in 4.

CUm nobilissimus hujus Epistolæ Autor rarum *Vetranionis* ex auro Numum a *Sene non minus generis, quam eruditionis Berneggero, Freinshemio, Grotio, Blancardo*, quin ipsi quoque acerrimo alias ingeniorum censori *Tanaquillo Fabro* in notulis ad Justinum, passim ad invidiam usque celebratæ, splendore venerabili, *Alberto Sebizio* nactus fuisset, eumque uberiori illustratione non indignum duxisset, horas quas, itineri Italico intentus, Vratislaviæ subsecivas ducebat, huic argumento impendit, & post præmissum haud pœnitendum Vratislaviæ encomium, inter alia quæ ibi ex antiquaria supellectile rariora deprehenderat, p. 5. gemmam Claudii in Fœminæ ibi nobilis gazophylacio sibi visam non obiter commendat. Multis deinde pro sinceritate numi Vetranionis argumentis allatis, p. 11. Taciti quem ipse possideat singularem numum, ipsum scilicet Imperatorem cum uxore & tribus liberis, fratreque Floriano exhibentem, indigetat; nec non exquisitum numum consularem argenteum, Aufidiæ Gentis, qui Ursini & Patini diligentiam fugerit, per se ocyus publico communicatum iri promittit. P. deinde 14. & seqq. vitam Vetranionis ex Tristano paucis repetit, simulque

Numus Vetranionis.

Fig. I.

Numus Furiæ Tranquillinæ.

Fig. II.

Numus Imperatoris Trajani.

Fig. III.

que *p.15.* rectius, si genium veteris Romæ spectes, *Pius*, *Fortis*, *Felix*, quam ut quidam nuper voluere, *Fortis*, *Pius*, *Felix*, scribi observat. *Salvatoris* postea vocem, de qua tot inter Grammaticos lites exortæ, p.16.17. seqq. curate illustrat, & quot modis Servatoris nostri Jesu Christi nomen apud Veteres expressum fuerit, disquirit, sicque Epistolæ eruditæ finem imponit; quam ut plures ejuscemodi, quod non inani spe nobis pollicemur, in amplum rei literariæ & gloriæ simul nobilissimi Auctoris incrementum sequantur, omnes Antiquitatis numariæ studiosi cupide & enixe exposcunt.

Apponimus vero ectypon numi, cujus altera parte visitur Vetranionis vultus cum inscriptione: D. N. VETRANIO P.F. AUG. Altera pars exhibet Imperatorem tenentem dextera labarum, cui victoria lauream imponit, cum hac notabili inscriptione: SALVATOR REIPUBLICÆ. Numum *Sici* (urbe in Illyrici meditullio sita ac Plinio l.III.c.22. memorata) signatum fuisse, adjectæ literæ SIC certissimo indicio sunt.

AD NUMMUM FURIÆ SABINIÆ TRANquillinæ, Aug. Imp. Gordiani tertii Uxoris, Dissertatio; authore Otthone Sperlingio, U.J.D.

TAB. X. Fig. II.

Amstelodami, apud Henricum Desbordes 1688, in 8.

NUmmus hic æreus, cujus ectypon pariter exhibemus, nulli hactenus Antiquariorum memoratus fuit. Est igitur, quod impense sibi gratuletur Autor, Spanhemiorum, Tristanorum, Patinorum æmulus, ex quo illum luci publicæ primitus asserere ei contigit. Exhibet is hinc iconem Augustæ cum inscriptione ΦΟΥΡ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ CEB. *Furia Tranquillina Augusta:* Ex altera parte conspicitur Dea, sinistra citharam aræ impositam pertentans, dextra elevans plectrum, quod, sculptoris Batavi incuria, sagittæ formam induit, adjecta inscriptione: ΕΠΙ. ΑΙΛ. ΑΡΙCΤΟΝΕΙΚΟΥ. ΓΕΡΜΗΝΩΝ. *Sub Ælio Aristonico; Germenorum.* Putat autem Sperlingius, *Furiam* istam *Sabiniam Tranquillinam* in ludis publicis Pythiis aut Olympiis tam scite cithara cecinisse, ut facile palmam

reportarit; unde in alio nummo ejusdem Augustæ (quem *Sebast. Erizzo* inter Gordiani nummos recenset) duæ coronæ conspiciantur in mensa positæ, cum supra scripto: ΠΥΘΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ. Uti vero Nero *Citharœdi Apollinis* imagine pingi ac sculpi voluit: ita *Veneris Victricis* imaginem hoc nummo expressam Tranquillinæ vultus referre observat Autor. Potuit nimirum ea, ob formam, VENERIS, ob agones citharœdicos, VICTRICIS titulum sibi vindicare. Videtur ei hoc nomine a Germenis seu Germensibus, (incolis oppidi cujusdam Hellespontici, *Germe* dicti ac Cyzico vicini) templum consecratum fuisse, cujus curam *Ælius Aristonicus* Sacerdos gesserit. Dum vero Autor singulas nummi particulas explicat, nullam facile occasionem prætermittit in antiquitates Græcorum Romanorumque evagandi. Lectu sane jucundæ sunt digressiones de *συγχρονισμῶ* annorum Christi, Urbis conditæ, & Gordiani tertii; de galericulis seu capillamentis mulierum sutilibus aut textilibus ac de vittis crinalibus; porro de *Flavia Valeria Tranquillina* Gordiani senioris Africani post defunctam *Fabiam Orestillam* uxore; de mutua permutatione & pronuntiatione literarum Græcarum H & I; de certaminibus citharœdorum ac tibicinum; de urbibus *νεωκόροις*, ac cumprimis de citharæ veteris forma & usu.

TAB. X. Fig III.

DISSERTATION DE Mr. GRAVEROL SUR une Medaille Greque de l' Empereur Trajan.

id est:

Graveroli Advocati civitatis Nemausensis Dissertatio de Numo Græco æreo Imperatoris Trajani.

Publicata Tomo IV Bibliothecæ Universalis Historicæ, quæ a CLL. Duumviris, *Joh. Clerico* & *J. C. de la Crose* Amstelodami editur, p. 272. seqq.

QUemadmodum in numo, quem *Sperlingius* commentario illustravit, Tranquillina Augusta *Venerem* mentitur: ita Αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς Γερμανικὸς Δακικὸς (*Imperator Trajanus Germanicus Dacicus*) aversa hujus numi parte sub imagine sistitur *Serapidis* vel *Jovis Ægyptii*, cui Ægyptiorum superstitio, incrementa & decre-

decrementa Nili accepta ferebat. *Inopina* nimirum (*Plinii* Panegyristæ ad *Trajanum* verba sunt) *siccitate usque ad injuriam sterilitatis exaruerat Ægyptus, quia piger Nilus cunctanter alveo sese ac languide extulerat. Inundatione, id est, ubertate regio fraudata sic opem Cæsaris invocavit, ut solet amnem suum.* Cum igitur Trajanus, frumenti copia facta, extremæ Ægyptiorum necessitati subvenisset, creditu facile est, illos, ut suæ gratitudinis monumentum extaret, numum hunc excudisse, & in *curru triumphali ab Hippopotamorum biga super Nilum tracto*, (quem Numini alias suo tribuebant) collocasse Trajanũ, melius eo tempore de se meritum. Monet vero *Graverolus*, hoc Trajani beneficium ante annum quidem Imperii *tertium* Ægypto obtigisse, at per hunc numum celebratum fuisse L. I. B. hoc est, (ut autor explicat) λυκάβαντος ιβ, *anno XII.* Puerulus ille, qui Nili aquis altior in campo eminus conspicitur, speciem præ se ferre poterat *Genii* Nilotici, qui sua tum temporis fluenta deseruisse videbatur. *Graverolus* tamen probabilius esse censet, puellum illum esse tantum mensuræ illius cubitalis, ad quam incrementa Nili numerari solebant, signum, qualia Nilo passim in nummis juncta deprehenduntur. *Eo quippe tempore non uno cubito ascendendum fuisset Nilo, si suetam mensuram attingere terramque fœcundam* reddere debuisset.

STELLÆ IN CYGNO FIXÆ, ALTERNIS temporibus visæ & invisæ, vicissitudines Lipsiæ observatæ a Godofredo Kirchio.

STellas quasdam fixas, postquam tempore aliquo in cœlo continue luxerunt, paulatim velut oleo deficiente evanescere, eoque denuo affuso reaccendi, rem veteri Astronomiæ incognitam, primus circa famosam illam in collo Ceti stellam, anno seculi hujus 38 & 39, deprehendit *Joannes Phocylides Holwarda*; insecutis hucusque temporibus stellæ hujus apocatastases, certa periodo circumscriptas, sic comprobantibus, ut nemini hodie, qui rerum astronomicarum levi modo imbutus sit, notitia, de hac re porro sit dubium. Similes plane recursus insignem Cassiopeæ stellam anno 1572 effulgentem celebrasse, conjecturam præbent, quæ *Cyprianus Leovitius* (*vid. Ricc. Alm. nov. l. 8. p. 132.*) de nova in Cassio-

Cassiopea stella anno Christi 945 ejusdem pene sedis cum recentiore, & rursus alia anno 1264 ibidem spectata, commemorat; annorum inter observationes has trinas interstitio fere æquali: de cujus tamen conjecturæ veritate, ob phænomenorũ priorum observationes non satis certas, ipsiusque revolutionis quantitatem, postera demum ætas judicium est latura. De stella Cygni Hevelio anno 1670 noviter deprehensa, ejusque mutationibus, extant summi hujus astronomi in *Anno suo climacterico* observationes: nec Jansonianæ fixæ, in pectore ejusdem sideris anno 1600 detectæ, variationes astrorum consultis hodie sunt incognitæ.

Gemina circa aliam Cygni stellam, *Bayero* quidem jam ineunte hoc seculo animadversam, & in *Uranometria* sua litera χ notatam (sed nec in *Catalogo Fixarum Tychonico* & *Kepleriano* extantem, nec etiam *Hevelio* ob suam forte tunc temporis absentiam in schemate Cygni, *Transactionibus Anglicanis* n. 65 inserto, consignatam) superiori & hoc anno apud nos observavit Astronomus solertissimus *Godofredus Kirchius*: ex cujus *Ephemeride* & *Calendario Christiano-Turcico-Judaico*, anni 1688 pauca hæc excerpenda duximus.

Mense Julio anni 1686 Bayeri Tabulis indicibus stella hæc diversis vicibus studiose quidem suo loco quæsita, nunquam tamen comparuit. Interceptis deinde per alios labores observationibus, consultoque demum d. $\frac{9}{19}$ Octobr. cœlo, liberis oculis satis conspicuam se præbuit, & lucidiorem Jansoniana. Ab hoc tempore observata est sensim decrevisse; donec sub Febr. 1687 penitus ex oculis, etiam octopedali tubo armatis, subduceretur. Detecta rursus est, sub exili admodum specie d. $\frac{6}{16}$ Aug. tubo 4 pedum; & hucusque iterum ita excrevit, ut Observatori nostro d. $\frac{23}{2}$ $\frac{Oct.}{Nov.}$ nudis oculis conspecta sit. Promisit autem idem noster *Kirchius* observationes complures circa alias fixas, mutationibus ejusmodi obnoxias, quas propediem L.B. communicabimus.

ERRATA.

P. 108. l. 1 pro 30 *Mart.* lege 3 *Mart.* p. 535. l. 15 pro 1939 lege 1039. p. 539. l. 15, pro XXIII lege XXVI. p. 543. l. 28 pro *hi* lege *hic.* p. 551 l. 16 pro *Italico* lege *Anglico*, p. 572. l. 4. lege *Almeloveen*, p. 578. l. 24 pro *Ialis* lege *Italis*, p. 589. l. 8. pro *Quam* lege *Qua*.

(o)